Prognoza oddziaływania na środowisko projektu

Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023

Spis treści

Spis treści 2
1. Wprowadzenie 4
2. Cel i zakres prognozy, stopień szczegółowości prowadzonych prac oraz metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy 5
2.1 Cel i zakres Prognozy oddziaływania na środowisko 5
2.2 Metody zastosowane przy opracowywaniu prognozy 6
2.3 Stopień szczegółowości prowadzonych ocen 7
2.4 Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy 10
3. Analiza zawartości *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* i jego zgodności z innymi dokumentami 10
4. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem 22
4.1 Różnorodność biologiczna, w tym: rośliny i zwierzęta, leśnictwo i rolnictwo 22
4.2 Obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 25
4.3 Wody powierzchniowe i podziemne 28
4.4 Klimat 29
4.5 Powietrze 30
4.6 Gleby 32
4.7 Powierzchnia, krajobraz, złoża naturalne 33
4.8 Zabytki i dobra materialne (infrastruktura) 33
5. Ocena skutków realizacji projektu *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023*, z uwzględnieniem oddziaływania na poszczególne elementy środowiska 34
5.1 Przewidywane znaczące oddziaływania na różnorodność biologiczną, w tym: rośliny i zwierzęta, leśnictwo i rolnictwo 41
5.2 Przewidywane znaczące oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 . 44
5.3 Przewidywane znaczące oddziaływania na zdrowie ludzi 46
5.4 Przewidywane znaczące oddziaływania na jakość i zasoby wód 49
5.5 Przewidywane znaczące oddziaływania na jakość powietrza 51
5.6 Przewidywane znaczące oddziaływania na powierzchnię ziemi 54
5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania na krajobraz 56
5.8 Przewidywane znaczące oddziaływania na zasoby naturalne 59
5.9 Przewidywane znaczące oddziaływania na klimat 61
5.10 Przewidywane znaczące oddziaływanie na zabytki i dziedzictwo kulturowe 63
5.11 Podsumowanie potencjalnego oddziaływania na środowisko 65
5.12 Transgraniczne oddziaływanie projektu *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* na środowisko 70
5.13 Oddziaływania skumulowane 70
6. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz na integralność tego obszaru 71

7. Analiza wariantowa 74
7.1 Analiza wariantu „zero” – zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu PR Gminy Miasta Radomia na środowisko 74
7.2 Analiza możliwych wariantów alternatywnych w stosunku do działań zaproponowanych w *Programie rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* 75
8. Zasady monitoringu skutków realizacji postanowień zawartych w *Programie Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* 76
8.1 Sposoby współpracy i komunikacji z partnerami Programu 77
9. Rekomendacje 80
10. Streszczenie w języku niespecjalistycznym 82
Spis tabel, schematów i rysunków 85

1. Wprowadzenie

Przedmiotem prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt *Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* (PR). Podstawą przygotowania niniejszej prognozy były:

1) ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 poz. 1235), która implementuje obowiązki wynikające m.in. z dyrektyw:
   - Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko,
   - Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/52/UE z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko,
   - Rady nr 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. nr 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
   - Rady nr 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, stanowiąca wersję skonsolidowaną wcześniejszej dyrektywy EWG 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 o ochronie dziko żyjących ptaków (Directive on the Conservation of Wild Birds),
2) opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2016 r., w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie, zgodnie z którą:
   1. *zakres prognozy oddziaływania na środowisko, zgodny z art. 51 ust. 2 ustawy ooś,*
   2. *stopień szczegółowości – prognoza powinna zawierać wpływ założeń i planowanych przedsięwzięć na wszystkie formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.).*

   Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. W prognozie oddziaływania na środowisko, uwzględnia się informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów, powiązanych z projektem dokumentu, będącego przedmiotem postępowania (art. 52 ust. 1 i ust. 2 ustawy ooś).
3) opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie z dnia 25 kwietnia 2016 r., zgodnie z którą prognoza oddziaływania na środowisko powinna:

   1. Zawierać:

   a) *informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;*

b) *informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;*

c) *propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania;*

d) *streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;*

2. Określać, analizować i oceniać:

a) *istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;*

b) *stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;*

c) *przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne w szczególności na zdrowie ludzi, wodę i powietrze. Należy uwzględnić zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.*

3. Przedstawiać:

a) *rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko;*

b) *rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.*

2. Cel i zakres prognozy, stopień szczegółowości prowadzonych prac oraz metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy

2.1 Cel i zakres Prognozy oddziaływania na środowisko

Celem prognozy jest ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków oddziaływania realizacji programu rewitalizacji na środowisko, z uwzględnieniem możliwych wariantów programu. Zakres prognozy, opracowanej zgodnie z zapisami zawartymi w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zawiera w szczególności:

1) informacje o głównych celach projektowanego dokumentu oraz o jego powiązaniach z innymi dokumentami,
2) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu Prognozy,
3) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
4) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
5) syntetyczne informacje odnośnie Prognozy opracowane w języku niespecjalistycznym.

Ze względu na fakt, iż analizowany przedmiot badań jest wieloaspektowy i interdyscyplinarny, opracowana prognoza charakteryzuje, analizuje i ocenia:

1) potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
2) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
3) istniejące problemy ochrony środowiska merytorycznie związane z niniejszym dokumentem (w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody),
4) cele ochrony środowiska przyjęte na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym istotne z punktu widzenia Prognozy, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania niniejszego dokumentu,
5) możliwe znaczące oddziaływania (m.in.: bezpośrednie, pośrednie, wtórne, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne), na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru, a także na środowisko, w szczególności zaś na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze i klimat, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne, z uwzględnieniem zależności pomiędzy komponentami środowiska i oddziaływań na te elementy.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Rewitalizacji – zgodnie z ww. artykułem ustawy – zawiera także rozwiązania:

- przyczyniające się do zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być efektem realizacji projektowanego dokumentu,
- opcjonalne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie, wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonanej oceny, prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności, wynikających z niedostatków techniki lub z luk we współczesnej wiedzy. [1]

Niniejsza prognoza uwzględnia zalecenia zawarte w opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska Warszawie, z dnia 26 kwietnia 2016 r., oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie, z dnia 25 kwietnia 2016 r. Zgodnie z wymogami z art. 52 ust.1 ustawy OOŚ, opisane w Prognozie analizy oraz wynikające z nich zalecenia, zostały dostosowane stopniem dokładności do stopnia szczegółowości zapisów PR.

2.2 Metody zastosowane przy opracowywaniu prognozy

W celu kompleksowej realizacji badania zastosowano szeroki zakres narzędzi badawczych, których zróżnicowanie sprzyjało uzyskaniu obiektywnych i wiarygodnych rezultatów w postaci oceny skutków środowiskowych programu z uwzględnieniem postawionych pytań badawczych. Prognoza została sporządzona w oparciu o wykorzystanie następujących metod i technik badawczych:

- analizę stosownych dokumentów i danych zastanych (desk research) – w trakcie opracowania korzystano z następujących dokumentów źródłowych:
  - 1 Art. 51 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.),
  - Standardowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 „Ostoja Kozienicka”,

[1] Art. 51 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.)

  - Standardowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 „Puszcza Kozienicka”,
  - *Opracowanie ekofizjograficzne do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom,*
  - *Program Ochrony Środowiska dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020,*
  - *Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020,*
  - *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Radomia,*
  - *Prognoza oddziaływania na środowisko dla Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Radomia,*

- metody opisowe, dotyczące m.in. charakterystyki istniejącego stanu zasobów środowiska ze szczególnym uwzględnieniem przewidywanych znaczących oddziaływań oraz obszarów prawnie chronionych,
- analizy jakościowe, oparte na dostępnych informacjach odnoszących się do stanu środowiska oraz identyfikacji i wartościowania skutków przewidywanych zmian w środowisku,
- analizy statystyczne i ilościowe z wykorzystaniem dostępnych wiarygodnych źródeł danych w zakresie potencjalnych zmian w środowisku lub jego komponentach, wynikających z realizacji przewidywanych działań,
- analiz macierzowych, związanych m.in. z wykorzystaniem macierzy wpływów, co umożliwiło zaprezentowanie oddziaływań poszczególnych celów (projektów) PR na kolejne komponenty środowiska oraz zestawienie rezultatów wzajemnego oddziaływania czynników.

Wykorzystanie wielu metod badawczych pozwoliło na uzupełnienie informacji pozyskanych jedną metodą – innymi. Zabieg ten był korzystny z punktu widzenia pogłębionej weryfikacji danych oraz pozwolił na zagwarantowanie rzetelności uzyskanych wyników analiz. Różnorodność zaproponowanych technik analizy i gromadzenia informacji pozwoliła lepiej poznać i zrozumieć badany problem oraz stworzyła możliwość dokonania odniesień oraz porównań. Pozwoliło to na zgromadzenie jak najpełniejszego materiału badawczego służącego sporządzeniu analizy możliwie obiektywnej, uwzględniającej jednocześnie punkty widzenia wielu różnych grup zainteresowanych przedmiotem badania, a następnie sformułowanie obiektywnych i użytecznych wniosków oraz rekomendacji.

2.3 Stopień szczegółowości prowadzonych ocen

Projekt PR stanowi dokument, który zapewni integrację działań władzy samorządowej, społeczności lokalnej oraz innych aktorów, mających na celu poprawę warunków przestrzennych, gospodarczych, środowiskowych, a tym samym zamieszkania mieszkańców miasta. Celem opracowania i wdrożenia programu rewitalizacji jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, a także przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego.

Celem nadrzędnym *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* jest ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim.

Celowi nadrzędnemu przyporządkowano cele szczegółowe, a im z kolei kierunki działań, stanowiące zestawienie najważniejszych grup działań, pozwalających na osiąganie założonych celów rewitalizacji (pożądanych efektów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz gospodarczych i technicznych). Wśród kierunków działania określono kierunki priorytetowe, tj. grupy działań kluczowe z punktu widzenia osiągnięcia celów rewitalizacji.

Schemat 1. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Cel 1. Poprawa warunków zamieszkania w Śródmieściu Kierunki działań:	Cel 2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia Kierunki działań:	Cel 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu Kierunki działań:
•**Kierunek priorytetowy 1.1. Poprawa stanu technicznego wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizacja obiektów;** •**Kierunek priorytetowy 1.2. Poprawa poczucia bezpieczeństwa mieszkańców;** •1.3. Poprawa bezpośredniego otoczenia wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tworzenie przestrzeni wspólnych, miejsc do spotkań, umożliwiających integrację mieszkańców i wzmacnianie spójności społecznej; •1.4. Poprawa jakości więzi sąsiedzkich poprzez działania animacyjne, odtwarzanie i wzmacnianie więzi społecznych; inicjowanie sąsiedzkich przedsięwzięć wspólnych; •1.5. Poprawa jakości życia i tworzenie szeroko dostępnych szans na realizowanie przez każdego osobistego potencjału, poprzez uczestnictwo w kulturze, wolontariat, aktywność obywatelską itp. •1.6. Poprawa dostępu do infrastruktury komunalnej	•**Kierunek priorytetowy 2.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin wielodzietnych, rodzin z osobami starszymi, niepełnosprawnymi i osób samotnie wychowujące dzieci;** •**Kierunek priorytetowy 2.2. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej, ukierunkowanej na tworzenie nowych miejsc pracy, pomoc w zakładaniu działalności gospodarczej, wsparcie sektora ekonomii społecznej;** •**Kierunek priorytetowy 2.3. Rozwój różnych form działalności społecznej (zdrowotnej, opiekuńczej, środowiskowej) skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;** •**Kierunek priorytetowy 2.4. Zmiana sposobu postrzegania obszaru Śródmieścia;** •2.5. Wsparcie centrów obywatelskich i centrów wsparcia aktywności społecznej; • 2.6. Poprawa spójności kształcenia zawodowego z potrzebami rynku pracy; •2.7. Rozwój działalności kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej, w tym poprzez organizację cyklicznych wydarzeń; •2.8. Wspieranie wydarzeń integracyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych; •2.9. Realizacja przedsięwzięć edukacyjnych, umacniających poczucie lokalnej tożsamości i więzi z tradycją Śródmieścia; •2.10. Realizacja przedsięwzięć w zakresie promocji obszaru Śródmieścia wśród mieszkańców, turystów i przedsiębiorców.	•**Kierunek priorytetowy 3.1. Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych oraz obiektach w strefie konserwatorskiej, ich otoczeniu, historycznych przestrzeniach publicznych, ich zabezpieczenie wraz z nadaniem im nowych funkcji, w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych;** •**Kierunek priorytetowy 3.2. Adaptacja istniejącej zabudowy na funkcje gospodarcze, społeczne, edukacyjne, kulturalne, mieszkalne itp., w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych;** •**Kierunek priorytetowy 3.3. Poprawa stanu technicznego i jakości wyposażenia obiektów użyteczności publicznej, w tym ich termomodernizacja;** •3.4. Poprawa jakości infrastruktury i wyposażenia instytucji kulturalnych, w tym dostosowanie do nowych funkcji kulturowych i potrzeb osób niepełnosprawnych; •3.5. Zwiększenie różnorodności funkcjonalnej przestrzeni publicznych i zmiana sposobu ich wykorzystania – wyposażenie w zieleń, małą architekturę i obiekty rekreacyjne, infrastrukturę komunikacyjną, obiekty handlowo-usługowe, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych; •3.6. Realizacja działań w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza (transport niskoemisyjny, zmiana sposobu ogrzewania, energooszczędne oświetlenie itp.); •3.7. Poprawa jakości systemu komunikacyjnego (poprawa nawierzchni ulic, chodników, tworzenie miejsc parkingowych, ścieżek rowerowych).

Źródło: opracowanie własne

Stopień dokładności wykonywanej oceny wynika bezpośrednio ze specyfiki programu rewitalizacji zarówno w jego przedmiocie, jak i poziomie szczegółowości i obejmuje:

- ocenę oddziaływania na środowisko dla przewidywanych projektów / przedsięwzięć.
- ocenę oddziaływania na środowisko skutków realizacji celów Programu.

Charakterystyka oddziaływań opisana została w Rozdziale 5. Ocena skutków realizacji projektu Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023, z uwzględnieniem oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Analiza tak zaprezentowanego materiału badawczego umożliwiła sformułowanie wniosków, na podstawie których wskazać można dalsze rekomendacje.

2.4 Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Podczas opracowywania *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023*, zachowano staranność przy formułowaniu problemów oraz ich ocenie. Jednak całkowite uniknięcie niepewności było niemożliwe, co wynika głownie z charakteru programu, który w sposób ramowy określa zakres i charakterystyczne parametry projektów rewitalizacyjnych nie przesądzając o rozwiązaniach technologicznych. Dlatego tez pojawiały się pewne trudności, do których można zaliczyć:

- brak precyzyjnego określenia planowanych do stosowania technologii poszczególnych inwestycji, czy sposobu zarządzania procesem inwestycyjnym, co mogło wpłynąć na celność formułowanych zagrożeń;
- brak jednoznacznych wskazań zmian zachodzących w środowisku na przestrzeni ostatnich lat lub brak formułowania jednoznacznych wniosków będących wynikiem braku stałego, systematycznego monitorowania stanu środowiska przez instytucje państwowe;
- rozbieżności w dokumentach diagnozujących stan środowiska w zakresie wskaźników stanu różnych elementów środowiska, przy tym zwykle dane odnoszą się do lat wcześniejszych przez co nie zawsze wskazują na stan obecny środowiska.

Spowodowało, to konieczność analizowania wpływów programu rewitalizacji na środowisko na poziomie jego celów szczegółowych, w odniesieniu do lokalnych uwarunkowań środowiskowych i społecznych, co w pewnym zakresie ograniczyło możliwość przeprowadzenia pełnej kwantyfikacji pozytywnych, jak i negatywnych oddziaływań.

Ze względu na przedmiot prognozy, trudności wynikające z niedostatków techniki, nie miały istotnego wpływu na opracowaną konkluzję. W sposób szczególny uwzględniono zalecenia dotyczące postępowania w procesie przygotowywania oceny oddziaływania na środowisko.

3. Analiza zawartości *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* i jego zgodności z innymi dokumentami

Program rewitalizacji Gminy Miast Radomia na lata 2014-2023 składa się z 14 części (rozdziałów). W pierwszym rozdziale (*Wstęp*) przedstawiono podstawy prawne opracowania dokumentu, etapy opracowania i przedstawiono zwartość dokumentu. Rozdział 2 (*Ocena wdrażania założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Radomia na lata 2007-2013*) jest poświęcony ocenie stopnia wdrożenia założeń poprzedniego programu rewitalizacji pod kątem założonych wskaźników. Kolejna

część dokumentu (rozdział 3. *Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy*) stanowi analizę komplementarność celów i kierunków działania przedstawionych w programie z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie gminnym, wojewódzkim i krajowym. Rozdział 4 (*Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych*) zawiera analizę społeczno-gospodarczą Gminy Miasta Radomia wraz ze wskazaniem podstawowych sfer funkcjonowania miasta, które wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych. W rozdziale 5 (*Zasięgi przestrzenne obszarów zdegradowanych, tj. określenie w oparciu o diagnozę i identyfikację, potrzeb rewitalizacyjnych, terytoriów wymagających wsparcia*) przedstawiono metodę wyznaczenia obszarów zdegradowanych, w dalszej części określono zasięgi przestrzenne obszarów zdegradowanych, przedstawiono podstawowe dane liczbowe na ich temat, dokonano uzasadnienia wyboru obszaru rewitalizacji, a następnie przeprowadzono analizę jakościową obszaru rewitalizacji. Rozdział 6 (*Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji)*) przedstawia zakładany dla procesu rewitalizacji Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego stan docelowy, który ma być wynikiem przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. W rozdziale 7 (*Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk*) przedstawiono wyznaczony cel nadrzędny programu rewitalizacji, cele główny i kierunki działań, a następnie skwantyfikowano je z pomocą wskaźników. W rozdziale 8 (*Lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych*) przedstawiono charakterystykę przedsięwzięć, których realizacja jest kluczowa z punktu widzenia założonych celów programu (m.in. zakres planowanych działań, okres realizacji, wskaźniki, sposób monitorowania itp.). Rozdział 9 (*Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową*) zawiera ogólne założenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które wpisują się w wyznaczone kierunki działań, ale których pełne scharakteryzowanie (wskazanie kosztów, terminów realizacji itd.) na obecnym etapie jest niemożliwe. Rozdział 10 (*Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji*) wskazuje, w jaki sposób program rewitalizacji spełnia wymogi w zakresie zapewnienia komplementarności przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania. Rozdział 11 (*Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć*) przedstawia założenia finansowe niniejszego programu rewitalizacji w odniesieniu do głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym m.in. koszt realizacji przedsięwzięć, poziom dofinansowania oraz źródła finansowania. W rozdziale 12 (*Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji*) przedstawiono, w jaki sposób zapewniono udział mieszkańców, przedsiębiorców i innych interesariuszy w procesie tworzenia dokumentu oraz w jaki sposób zostaną oni zaangażowani w proces wdrażania i ewaluacji dokumentu. Rozdział 13 (*System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji*) charakteryzuje podmioty zaangażowane w proces wdrażania programu wraz z zakresem ich odpowiedzialności i zawiera harmonogram wdrażania programu. W rozdziale 14 (*System monitoringu oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu*) przedstawiono założenia monitorowania stanu wdrażania programu oraz jego ewaluacji.

Analizowany dokument wykazuje spójność założeń z dokumentami strategicznymi na krajowym, wojewódzkim i gminnym. Poniżej przedstawiono analizę komplementarności celów i kierunków działania wskazanych w programie z założeniami innych dokumentów strategicznych.

KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA 2023

Krajowa Polityka Miejska 2023 jest dokumentem służącym wypracowaniu rozwiązań, które umożliwią *wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców* – w ten sposób został sformułowany cel strategiczny dokumentu. Założenia *Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* wpisują się bezpośrednio w cele szczegółowe: 2 i 3:

Cele szczegółowe:

- ***2 Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji (miasto zwarte i zrównoważone)***
- ***3 Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich (miasto spójne)***[2]

Zrównoważony rozwój ośrodków miejskich wraz z otaczającymi je obszarami wymaga wprowadzania na szeroką skalę rozwiązań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, budowania miasta „zielonego", zwiększania efektywności energetycznej i ochrony środowiska. Niniejszy program rewitalizacji kładzie nacisk na działania, które przysłużą się podnoszeniu standardów jakości środowiska naturalnego, w tym termomodernizację obiektów użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych, transport niskoemisyjny (nacisk na transport pieszy i rowerowy), zmianę sposobu ogrzewania, energooszczędne oświetlenie itp.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych wynika z pilnej potrzeby systemowej odpowiedzi na wyzwanie, którym jest degradacja społeczna, fizyczna i gospodarcza wielu dzielnic polskich miast. Problem ten dotyka również Radomia i wyznaczonego w jego ramach obszaru rewitalizacji, jakim jest Śródmieście wraz z Miastem Kazimierzowskim. Wyznaczone cele rewitalizacji na ww. obszarze, przyczynią się do modernizacji historycznej tkanki miejskiej oraz wzmocnienia na nim aktywności gospodarczej i społecznej, co przysłuży się poprawie jakości życia mieszkańców. Podejmowane działania będą maksymalnie skoncentrowane i efektywne dzięki ścisłemu powiązaniu prowadzonych działań rewitalizacyjnych z całościową polityką rozwoju miasta.

NARODOWY PLAN REWITALIZACJI 2022

Główny cel dokumentu został określony jako:

Poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym[3]

Przedmiotowy program rewitalizacji opiera się na trzech podstawowych celach strategicznych:

1. Poprawa warunków zamieszkania w Śródmieściu.
2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia.
3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu.

[2] Uchwała Nr 198 Rady Ministrów z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej.
[3] *Narodowy Plan Rewitalizacji 2022*, wewnętrzny materiał niepublikowany Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.

Sformułowane cele oraz wyznaczone w ich ramach kierunki działań wskazują na kompleksowe i zintegrowane podejście do planowanej rewitalizacji Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim, tym samym umożliwią realizację założeń dokumentu na poziomie Gminy Miasta Radomia.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2030 ROKU

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku identyfikuje obszary strategicznej interwencji (OSI), w których występują problemy będące barierą rozwoju regionu. Jednym z wyznaczonych OSI jest Radomski Obszar Strategicznej Interwencji, charakteryzujący się znaczącą koncentracją negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, w tym słabym dostępem do usług publicznych. Zgodnie ze strategią, obszar ten wymaga: poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju specjalizacji przemysłowych, wsparcia kompleksowych programów rewitalizacyjnych w celu przywrócenia właściwych funkcji miast lub ich dzielnic, a także zmiany funkcji zdegradowanych terenów, zachowania bezpieczeństwa energetycznego. Planowana rewitalizacja Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim przyczyni się do poprawy sytuacji społecznej i gospodarczej w Radomskim OSI dzięki planowanej interwencji w obszar kluczowy z punktu widzenia rozwoju Radomia. Przeprowadzone działania rewitalizacyjne będą pozytywnie oddziaływać na całe miasto, stanowiące trzon Radomskiego OSI. Tym samym założenia niniejszego programu rewitalizacji są komplementarne w stosunku do analizowanego dokumentu strategicznego.

Spójność przedmiotowego programu rewitalizacji z analizowaną strategią występuje również na poziomie celów strategicznych i ramowych celów strategicznych. Cele wyznaczone w programie są komplementarne w stosunku do następujących celów wskazanych w strategii:

Cele strategiczne:

- ***Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii,* w tym:**

  Kierunek działania 10. Restrukturyzacja miast w celu wzmocnienia ich funkcji społeczno-gospodarczych:

  Działanie 10.2. Kompleksowe i zintegrowane działania rewitalizacyjne w miastach

- ***Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego***

- ***Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki***

Ramowe cele strategiczne:

- ***Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska***

- ***Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia***[4]

[4] Uchwała Nr 158/13 dnia 28 października 2013 roku w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.

Założenia przedmiotowego programu wpisują się w szczególności w cel strategiczny *Wzrost konkurencyjności regionu…*, który wprost odnosi się do zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, a który w programie znajduje swoje bezpośrednie odniesienie w celu strategicznym 2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia. Ten cel z kolei odwołuje się również do sfery jakości życia i wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego. Cel strategiczny 1. Poprawa warunków zamieszkania w Śródmieściu oraz cel strategiczny 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu wpisują się w wyznaczone cele dzięki kierunkom działania w zakresie: termomodernizacji obiektów, redukcji emisji zanieczyszczeń, poprawy jakości obiektów i przestrzeni zabytkowych, podnoszenia jakości infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury.

STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014-2020

Łagodzenie problemów społecznych jest jednym z kluczowych kierunków działań rewitalizacji radomskiego Śródmieścia, co znajduje odzwierciedlenie w wyznaczonych celach i kierunkach działania. Charakteryzują się one komplementarnością w stosunku do następujących celów wyznaczonych w strategii:

Obszar I:

- ***Zwiększenie aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, w szczególności z grup de faworyzowanych (Bezrobocie)***
- ***Wyrównywanie szans dla osób z niepełnosprawnością oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu (Niepełnosprawność)***
- ***Poprawa dostępu do usług społecznych w tym zdrowotnych dla osób długotrwale lub ciężko chorych (Długotrwała lub ciężka choroba)***
- ***Wzrost kompetencji rodziców i opiekunów dzieci zagrożonych dysfunkcja w zakresie sprawowania funkcji rodzicielskich (Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych)***
- ***Rozwój systemu wspierania rodziny i ochrony macierzyństwa (Ochrona macierzyństwa lub wielodzietność)***

Obszar II:

- ***Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin (Ubóstwo)***

Obszar III:

- ***Rozwój działań profilaktycznych i specjalistycznych na rzecz ochrony dziecka i wzmocnienia rodziny (Polityka rodzinna)***
- ***Rozwój zróżnicowanych form oraz usług społecznych wspierających samodzielność i aktywność osób starszych (Polityka senioralna)***
- ***Rozwój ekonomii społecznej jako integralnego elementu życia społeczno-gospodarczego regionu opartego na zasadach międzysektorowego partnerstwa***[5]

Wszystkie ww. cele znajdują swoje odzwierciedlenie w programie rewitalizacji, przede wszystkim w celu 2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia, w którym uwzględniono kierunki działań w zakresie: aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem poprzez

[5] Uchwała Nr 218/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020".

integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin wielodzietnych, rodzin z osobami starszymi, niepełnosprawnymi i osób samotnie wychowujących dzieci, wsparcie podmiotów ekonomii społecznej, rozwój różnych form działalności społecznej (opiekuńczej, środowiskowej) skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieranie wydarzeń integracyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych. Ww. cele znajdują również swoje odzwierciedlenie w celu 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu, w którym przewidziano realizację prac infrastrukturalnych z uwzględnieniem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego zakłada wzrost konkurencyjności ośrodków regionalnych, do których zalicza m.in. Radom. Zgodnie z zapisami dokumentu, rozwój Radomia powinien zmierzać przede wszystkim do kształtowania funkcji regionalnych, wykorzystania i pomnażania ich potencjału społeczno-gospodarczego i przede wszystkim kształtowania wysokiego poziomu kapitału ludzkiego i usług oraz korzyści skali w tym zakresie. Kierunki działań, które są planowane do realizacji w tym zakresie i które bezpośrednio lub pośrednio zostały uwzględnione w programie rewitalizacji to:

Kierunki działań:

- ***Rozwój placówek oraz bazy dydaktycznej i naukowo-badawczej szkolnictwa wyższego oraz dostosowywanie profilu kształcenia do potrzeb rynku pracy***
- ***Przekształcenia struktury funkcjonalnej, polegające głównie na kształtowaniu nowoczesnych centrów miast o wysokiej jakości rozwiązaniach urbanistyczno-architektonicznych i atrakcyjnych przestrzeniach publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu i eksponowaniu walorów historyczno-zabytkowych***
- ***Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miast (przede wszystkim centrów oraz terenów poprzemysłowych i powojskowych)***
- ***Rewitalizacja obiektów zabytkowych i ich adaptację między innymi na potrzeby turystyki i kultury***
- ***Rozwój bazy kultury o znaczeniu regionalnym (m. in. filharmonii)***
- ***Rozwój bazy turystycznej oraz regionalnych centrów wypoczynku, rekreacji i rozrywki***[6]

Działania w powyższym zakresie zostały uwzględnione przede wszystkim w celu 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu, a w przypadku rozwoju placówek oraz bazy dydaktycznej i naukowo-badawczej oraz dostosowania profilu kształcenia do potrzeb rynku pracy również w celu 2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia.

***STRATEGIA ROZWOJU MIEJSKIEGO RADOMSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO* (PROJEKT)**

[6] Uchwała nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Projekt *Strategii Rozwoju Miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego* w części programowej odwołuje się do podstawowych założeń rewitalizacji. Niniejszy program rewitalizacji wykazuje komplementarność z następującymi celami strategicznymi i operacyjnymi wyznaczonymi w strategii:

Cele strategiczne:

- ***1. Rozwój społeczno-gospodarczy ROF:***

  Cel operacyjny 2.1. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i warunków prowadzenia działalności gospodarczej w ROF
  Cel operacyjny 2.2. Rozwój kapitału ludzkiego na terenie ROF
  Cel operacyjny 2.3. Poprawa wizerunku ROF
- ***3. Poprawa funkcjonalności ROF:***

  Cel operacyjny 3.1. Poprawa funkcjonalności systemu transportowego ROF
  Cel operacyjny 3.2. Modernizacja przestrzeni zurbanizowanej ROF
  Cel operacyjny 3.3. Włączenie społeczne i zapobieganie wykluczeniu społecznemu na terenie ROF
  Cel operacyjny 3.4. Poprawa jakości i dostępności pozostałych usług publicznych oraz infrastruktury ROF
- ***4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego ROF:***

  Cel operacyjny 4.2. Ograniczenie negatywnego oddziaływania społeczno-gospodarczego na środowisko ROF[7]

Przedmiotowy program rewitalizacji w wyznaczonych trzech celach i kierunkach działania w sposób kompleksowy ujmuje kwestie gospodarcze, społeczne, przestrzenne i środowiskowe ujęte w celach strategicznych i operacyjnych wyznaczonych dla miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.

ZINTEGROWANY PROGRAM INWESTYCJI I ROZWOJU MIEJSC PRACY W OBSZARACH REWITALIZOWANYCH RADOMSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO **ORAZ** ***ZASIĘG DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH W ROF – WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH W ROF JAKO ELEMENT ZINTEGROWANEGO PLANOWANIA INTERWENCJI PUBLICZNEJ W ROF*** **(PROJEKT)**

Niniejszy program rewitalizacji stanowi kontynuację prac w zakresie stworzenia Systemu Zintegrowanego Zarządzania Przestrzennego w ROF poprzez realizację badań diagnostycznych oraz opracowanie i przygotowanie wdrożenia Strategii rozwoju ROF. Jednym z kluczowych dokumentów opracowanych na potrzeby systemu był *Zintegrowany Program Inwestycji i Rozwoju Miejsc Pracy w Obszarach Rewitalizowanych Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.* Założenia niniejszego programu rewitalizacji ściśle wpisują się we wszystkie cele analizowanego dokumentu, tj.:

Cele:

- ***Pozyskanie osób posiadających predyspozycje do zawodów rzemieślniczych***
- ***Edukacja, szkolenia***

[7] *Strategia Rozwoju miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego*, wewnętrzny materiał niepublikowany Gminy Miasta Radomia, Radom 2015.

- ***Tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach***
- ***Budowanie tożsamości lokalnej - idea nowego miasta***

Uszczegółowienie *Zintegrowanego Programu Inwestycji…* zostało zawarte w dokumencie *Zasięg działań rewitalizacyjnych…*, w ramach którego została przeprowadzona analiza wskaźnikowa mająca na celu wyznaczenie obszarów zdegradowanych. W jej wyniku wyznaczono obszar zdegradowany – Śródmieście wraz z Miastem Kazimierzowskim, dla którego określono rodzaje planowanych do przeprowadzenia działań o charakterze technicznym, społecznym, gospodarczym i środowiskowym, mającym na celu wyprowadzenie obszaru z sytuacji kryzysowej. Niniejszy program rewitalizacji, częściowo bazujący na przeprowadzonej wcześniej analizie wskaźnikowej, potwierdza konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych na obszarze Śródmieścia, w tym Miasta Kazimierzowskiego, oraz określa konkretne kierunki działań i przedsięwzięcia rewitalizacyjne planowane do realizacji na tym obszarze. Tym samym stanowi dokument ściśle korespondujący z *Zintegrowanym Programem Inwestycji…* oraz *Zasięgiem działań rewitalizacyjnych…*

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA RADOMIA NA LATA 2008-2020

Wyznaczone w niniejszym programie rewitalizacji cele i kierunki działań ściśle korespondują z celami strategicznymi i operacyjnymi wyznaczonymi w *Strategii Rozwoju Miasta Radomia na lata 2008-2020*, w szczególności z celami:

Cele strategiczne:

- ***Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez prowadzenie efektywnej polityki społecznej:***

  Cel operacyjny 2 Wspieranie rozwoju turystyki, kultury i sportu
  Cel operacyjny 3 Poprawa jakości kadr gospodarki poprzez rozbudowę systemu edukacji
  Cel operacyjny 4 Wspieranie przyjaznej mieszkańcom infrastruktury ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej
  Cel operacyjny 5 Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców oraz odwiedzających miasto gości
  Cel operacyjny 6 Promocja miasta
- ***Stymulowanie rozwoju gospodarczego miasta:***

  Cel operacyjny 1 Wspieranie rozwoju innowacji w mieście oraz pogłębianie rozwoju przedsiębiorczości
- ***W zakresie komunikacyjnym i funkcjonalnym stworzenie silnych powiązań subregionalnych między Radomiem i gminami znajdującymi się w obszarze jego oddziaływania tak aby tworzyły one spójną całość z uwzględnieniem walorów środowiskowych i turystycznych:***

  ***Cel operacyjny 1 – Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej miasta oraz funkcjonalne uporządkowanie przestrzeni miejskiej,* w tym:**
  Rewitalizacja zabytkowych i najbardziej zaniedbanych obszarów miasta (wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji)

Cel operacyjny 2 – Zwiększenie dostępności komunikacyjnej miasta i poprawa układu komunikacyjnego
Cel operacyjny 4 – Wspieranie inicjatyw proekologicznych, poprawiających jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne[8]

Niniejszy program rewitalizacji ściśle koresponduje z założeniami polityki rozwoju Gminy Miasta Radomia. Rewitalizacja zabytkowych i najbardziej zaniedbanych obszarów miasta została wskazana w strategii jako działanie konieczne dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej miasta oraz funkcjonalnego uporządkowania przestrzeni miejskiej. Wyznaczony obszar rewitalizacji – Śródmieście wraz z Miastem Kazimierzowskim to obszar zabytkowy o dużej wartości historycznej oraz pełniący strategiczną rolę z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Jest to obszar charakteryzujący się szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk społecznych (starzenie się społeczeństwa, wyludnianie się obszaru, bezrobocie, w tym długotrwałe bezrobocie, niski poziom wykształcenia, wysoki odsetek osób objętych pomocą społeczną itp.), gospodarczych (mała stabilność prowadzonej działalności gospodarczej) i technicznych (korzystanie na szeroką skalę z zasiłków na zakup opału, świadczące o stosowaniu na dużą skalę rozwiązań nieefektywnych energetycznie). Jednocześnie jest to obszar charakteryzujący się znaczącymi problemami infrastrukturalnymi, przestrzennymi i wizerunkowymi, które obniżają jego rangę jako funkcjonalnego i historycznego centrum miasta. Szerokie spectrum zaplanowanych do realizacji kierunków działań w obszarze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego wpisuje się wprost w ogólne założenia polityki rozwoju miasta w zakresie rewitalizacji, ale również w zakresie poprawy warunków życia mieszkańców, stymulowania rozwoju gospodarczego, w zakresie komunikacyjnym oraz z uwzględnieniem walorów środowiskowych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY MIASTA RADOMIA NA LATA 2014-2020

Kluczowym elementem procesu rewitalizacji jest zapobieganie negatywnym zjawiskom społecznym, takim jak: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Działania w tym zakresie stanowią również podstawę prowadzenia polityki społecznej, co przekłada się na ścisłe powiązanie założeń niniejszego programu rewitalizacji z analizowanym dokumentem strategicznym, w tym jego celami:

Cele:

- ***1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia społecznego***
- ***2. Zintegrowany system wsparcia osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie form rehabilitacji i zatrudnienia zawodowego***
- ***3. Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym***[9]

[8] Uchwała Nr 371/2008 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 25.08.2008r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Radomia na lata 2008-2020.
[9] Uchwała nr 33/2014 Rady Miejskiej w Radomiu w sprawie przyjęcia i wdrożenia „*Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Radomia* na *lata 2014-2020*".

Celem ukierunkowanym na rozwiązywanie problemów społecznych jest w niniejszym programie rewitalizacji w szczególności cel 2. Aktywizacja społeczno-gospodarcza Śródmieścia, który przewiduje aktywizację społeczno-zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin wielodzietnych, rodzin z osobami starszymi, niepełnosprawnymi i osób samotnie wychowujące dzieci, rozwój różnych form działalności społecznej (opiekuńczej, środowiskowej) skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieranie wydarzeń integracyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADOM

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radom uznaje Śródmieście wraz z Miastem Kazimierzowskim za funkcjonalne centrum miasta. W obszarze tym wskazane jest prowadzenie polityki przestrzennej nakierowanej na krystalizację struktury przestrzennej o walorach umożliwiających zachowanie i wzmocnienie roli funkcjonalnego centrum miasta. Przedstawione w programie rewitalizacji cele i kierunki działań wpisują się w ogólnomiejską politykę zagospodarowania przestrzennego, w tym w szczególności następujące cele i kierunki działań:

Cele strategiczne:

- ***I Poprawa warunków życia mieszkańców***
- ***II Poprawa wizerunku i atrakcyjności inwestycyjnej miasta***
- ***III Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego***

Kierunki działań:

- ***1 Rozwój i optymalizacja systemu transportowego***
- ***4 Poprawa efektywności zainwestowania obszarów urbanizacji***
- ***5 Rozwój funkcji terenów otwartych***
- ***8 Poprawa efektywności ochrony prawnej środowiska i przyrody***
- ***9 Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego***[10]

Cele i kierunki działań planowane do realizacji w ramach niniejszego programu rewitalizacji są komplementarne również w stosunku do założeń polityki przestrzennej w odniesieniu do strefy śródmiejskiej, do których zaliczono m.in.:

- *rehabilitację i rewitalizację obszarów zdegradowanych;*
- *podnoszenie intensywności zabudowy i jej standardów, uzupełnianie zabudowy pierzejowej;*
- *podniesienie jakości i funkcjonalności obszarów przestrzeni publicznych;*
- *zachowanie i ekspozycję walorów krajobrazowych: dominant, punktów widokowych i panoram historycznej części miasta;*
- *zachowanie walorów dziedzictwa kulturowego z poszanowaniem lokalnej tożsamości i specyfiki poszczególnych dzielnic śródmiejskich;*

[10] Uchwała Nr 168/2011 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29.08.2011r. w sprawie: uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom".

- *uporządkowanie gospodarki zasobami mieszkalnictwa komunalnego, ze szczególnym uwzględnieniem wyprowadzenia mieszkań komunalnych z centrum miasta;*
- *poprawa stanu bezpieczeństwa (monitoring, rozwiązania preferujące ruch pieszy i rowerowy w strefach zamieszkania, itp.);*
- *poprawa jakości życia mieszkańców poprzez podnoszenie standardów dostępu do usług publicznych i komercyjnych oraz terenów otwartych i zieleni miejskiej;*
- *racjonalną politykę parkingową (standardy parkingowe uwzględniające zarówno potrzeby mieszkańców, jak i standardy środowiskowe i jakości przestrzeni publicznej);*
- *preferencję dla systemów transportu zbiorowego*[11].

Niniejszy program rewitalizacji w sposób bezpośredni lub pośredni odwołuje się do wszystkich ww. założeń zagospodarowania przestrzennego w Śródmieściu wraz z Miastem Kazimierzowskim. W związku z powyższym należy uznać, że rewitalizacja Śródmieścia będzie służyć realizacji polityki przestrzennej miasta w kluczowym dla rozwoju społeczno-gospodarczego centrum Radomia.

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA MIASTA RADOMIA

Radom jest miastem borykającym się z problemem niewystarczających standardów środowiskowych w zakresie jakości powietrza atmosferycznego. Stąd też działania rewitalizacyjne realizowane w ramach niniejszego programu rewitalizacji odwołują się również do sfery środowiskowej, w szczególności w zakresie racjonalizacji gospodarowania energią. Odwołują się tym samym do następujących celów wyznaczonych w *Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Radomia:*

Cele szczegółowe:

- ***1 Wdrożenie wizji miasta Radomia jako obszaru zarządzanego w sposób zrównoważony i ekologiczny, stanowiącego przykład zarówno dla gmin regionu jak i kraju***
- ***2 Ograniczenie emisji CO2 oraz emisji zanieczyszczeń z instalacji wykorzystywanych na terenie miasta, a także emisji pochodzącej z transportu, spełnienie norm w zakresie jakości powietrza***
- ***3 Zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w budynkach użyteczności publicznej oraz mieszkalnych***
- ***4 Zwiększenie efektywności wykorzystania/wytwarzania/dostarczania energii do odbiorców zlokalizowanych na terenie miasta***
- ***5 Rozwój systemów zaopatrzenia w energią zmniejszających występowanie niskiej emisji zanieczyszczeń (w tym emisji pyłów)***
- ***7 Poprawa ładu przestrzennego, rozwój zrównoważonej przestrzeni publicznej***
- ***8 Realizacja idei wzorcowej roli sektora publicznego w zakresie oszczędnego gospodarowania energią***
- ***9 Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej ich wpływu na lokalną gospodarkę ekoenergetyczną oraz jakość powietrza***
- ***10 Promocja i realizacja wizji zrównoważonego transportu - z uwzględnieniem transportu publicznego i indywidualnego***

[11] Uchwała Nr 168/2011 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29.08.2011r. w sprawie: uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom".

- ***11 Promocja efektywnego energetycznie oświetlenia***[12]

Działania ukierunkowane m.in. na wdrażanie rozwiązań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej zostały ujęte w niniejszym programie rewitalizacji w celu 1. Poprawa warunków zamieszkania w Śródmieściu oraz w celu 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu. W przypadku obydwóch celów uwzględniono termomodernizację obiektów. W przypadku celu 3. uwzględniono również realizację przedsięwzięć w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza (transport niskoemisyjny, zmiana sposobu ogrzewania, energooszczędne oświetlenie itp.). Tym samym niniejszy program rewitalizacji pozostaje zgodny z założeniami planu gospodarki niskoemisyjnej.

PROGRAM OBNIŻANIA NISKIEJ EMISJI NA TERENIE MIASTA RADOMIA NA LATA 2010-2017

Konkretne rozwiązania w zakresie ograniczania niskiej emisji zostały przedstawione w *Planie obniżania niskiej emisji na terenie miasta Radomia na lata 2010-2017.* Zgodnie z założeniami dokumentu, głównym celem jest:

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery na jego obszarze terytorialnym, a więc poprawa jakości powietrza atmosferycznego[13]

Przewidziane w niniejszym programie rewitalizacji kierunki działań, zakładające termomodernizację wielorodzinnych budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej oraz innego rodzaju przedsięwzięcia umożliwiające redukcję emisji zanieczyszczeń (transport niskoemisyjny, energooszczędne oświetlenie, zmiana sposobu ogrzewania) umożliwią osiągnięcie założonego celu, a zatem realizują cel analizowanego dokumentu strategicznego.

PLAN ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PUBLICZNEGO TRANSPORTU ZBIOROWEGO DLA MIASTA RADOMIA NA LATA 2013-2020

Kompleksowość procesu rewitalizacji powoduje, że planowane wyprowadzanie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego odbywa się na wielu płaszczyznach, w tym również w dziedzinie transportu. Jednym z zakładanych celów uzupełniających wyznaczonych przez analizowany dokument strategiczny jest:

Zmniejszenie negatywnego oddziaływania transportu na środowisko – poprzez utrzymanie założonego udziału transportu publicznego w przewozach miejskich, dalsza rozbudowa taboru zasilanego CNG i sukcesywna wymiana pozostałych autobusów na spełniające coraz wyższe normy czystości spalin[14]

Cel ten znajduje swoje odzwierciedlenie w niniejszym programie rewitalizacji, który w ramach celu 3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu zakłada m.in. realizację działań w zakresie redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez wdrażanie rozwiązań dot. m.in. transportu niskoemisyjnego. Mając na uwadze powyższe, należy uznać założenia obydwóch dokumentów za spójne.

[12] Uchwała nr 193/2015 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 5 października 2015 r. w sprawie przyjęcia „ Planu gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Radomia".
[13] Uchwała nr 510/2009 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 20.04.2009 r. w sprawie uchwalenia „Programu obniżania niskiej emisji na terenie miasta Radomia na lata 2010-2017".
[14] Uchwała nr 641/2013 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 9 grudnia 2013 r. w sprawie „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Radomia na lata 2013 – 2020".

4. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Ocena istniejącego stanu środowiska na terenie miasta dokonana została w oparciu o informacje zawarte w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Radomia* oraz innych dokumentach opisanych w rozdziale 1.2.

W myśl załącznika I dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, należy rozumieć jako stan środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem.

Analiza stanu środowiska przedstawiona w niniejszej prognozie świadomie koncentruje się na wybranych komponentach środowiska, wynikających bezpośrednio z zapisów ustawy OOŚ. Analiza ta wykonana została dla obszaru całego miasta Radomia, jakkolwiek program rewitalizacji i planowane projekty rewitalizacyjne rozmieszczone są na obszarze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.

Miasto Radom położone jest w centralnej Polsce oraz w południowej części województwa mazowieckiego. Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego (2001) większość terenu Radomia położona jest w obrębie Wzniesień Południowomazowieckich na Równinie Radomskiej. Północna część miasta wkracza zaś na obszar Równiny Kozienickiej należącej do Niziny Środkowomazowieckiej.

Miasto leży na przecięciu głównych szlaków komunikacyjnych ze wschodu na zachód i z północy na południe, prowadzących do granic państwa. Krzyżuje się tu 5 dróg krajowych, w tym dwie międzynarodowego znaczenia: droga nr 7 (Gdańsk-Kraków, połączenie Europy Północnej z Adriatykiem), nr 44 (Poznań-Lublin, najkrótsze połączenie między Berlinem - Niemcy a Kijowem - Ukraina).

4.1 Różnorodność biologiczna, w tym: rośliny i zwierzęta, leśnictwo i rolnictwo

Rośliny

Roślinność naturalna miasta Radomia uległa wielkim zmianom, głownie za sprawą działalności ludzkiej. Na obszarze miasta występują różne typy ekosystemów odmiennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. Oprócz nielicznych lasów, w dolinach cieków dominują półnaturalne zbiorowiska łąkowe, zróżnicowane siedliskowo na łąki wilgotne oraz ubogie, świeże łąki nawiązujące do muraw napiaskowych. Miejscami występują również zbiorowiska szuwarowe i wysokoturzycowe, napiaskowe murawy oraz łany pokrzyw. Na obszarze Radomia występują następujące zbiorowiska roślinne:

- zwarte kompleksy leśne,
- roślinność siedlisk łąkowych, w tym zespoły roślinności łąk wilgotnych,
- trawiasta roślinność pastwisk,
- siedliska drzewiaste i krzewiaste wzdłuż cieków wodnych,
- zbliżone do naturalnych siedliska roślinności przywodnej i bagiennej,
- alejowe nasadzenia przydrożne i kępy zieleni śródpolnej,
- zespoły komponowanej roślinności wysokiej parków i cmentarzy,
- zespoły roślinne w obrębie zabudowy i na obrzeżach terenów rolnych oraz w strefach przydrożnych,

- kępowe formacje drzewiaste i krzewiaste towarzyszące zabudowie lub stanowiące skupienia śródpolne,
- rośliny kultur rolniczych z charakterystycznym składem gatunkowym,
- roślinność ruderalna, występująca w miejscach o intensywnej zabudowie.

Przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza wykazała występowanie wielu cennych i ciekawych gatunków flory, tj. dwóch gatunków storczyków (storczyka plamistego i listery jajowatej), przylaszczki, kopytnika pospolitego, bluszczu, wawrzynka wilczełyko, konwalii majowej, kaliny hordowiny, kruszyny pospolitej. Generalnie, najważniejsze walory przyrodniczo – krajobrazowe zgrupowane są w zewnętrznej strefie miasta, natomiast tereny centralne charakteryzują się stosunkowo niewielką ilość zieleni wysokiej i monotonną rzeźbą.

Zwierzęta

Integralnym elementem systemu przyrodniczego Radomia są występujące na jego terenie gatunki zwierząt. Na terenie miasta, w rejonie doliny rzeki Mlecznej, można spotkać migrujące ptaki siewkowate, w tym brodźce samotne, leśne i krwawodzioby, a także bekasy. Natomiast na jej obrzeżach występują gatunki synantropijne zwierząt (ropucha zielona, ślimak południowy) charakterystyczne dla zabudowy miejskiej oraz gatunki ptaków: kawka, wróbel domowy, sierpówka, gołąb skalny forma miejska, jerzyk, kopciuszek. Na uwagę zasługuje jerzyk, który jako miejsce bytowania wybrał sobie tereny miejskie, a w ich obrębie m.in.: szczeliny między budynkami, stropodachy czy też strychy. Gatunek ten szczególnie w okresie lęgowym (maj - sierpień) narażony jest na niebezpieczeństwo w wyniku prowadzenia prac termomodernizacyjnych, dlatego też w przypadku planowania takich prac, w harmonogramie robót, należy uwzględniać okres ochronny obejmujący czas wylęgu tych ptaków.

Ważnym działaniem kierunkowym w zakresie ochrony gatunkowej jest uwzględnienie zagadnień ochrony ptaków i nietoperzy. Ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką ochrony gatunkowej zwierząt pomoże kontynuować upowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa, a także zwiększania świadomości zarządców budynków, administratorów spółdzielni w kwestii przestrzegania prawa dotyczącego ochrony gatunków objętych ścisłą ochroną prawną, np. jerzyka, pustułki, nietoperzy.

Rolnictwo

Rolnictwo na obszarze miasta nie stanowi funkcji dominującej. Powierzchnia gruntów rolnych na terenie Radomia (wg danych GUS – Spis Rolny 2010) wynosiła 5 249 ha, w tym użytków rolnych 4 363 ha. W strukturze gospodarstw liczebnie i powierzchniowo dominują gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha – stanowią one 51,4% ogólnej liczby wszystkich gospodarstw. Najmniej liczebną grupą są gospodarstwa, których powierzchnia jest większa niż 15 ha. Jest ich 15. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 2,49 ha, w tym znajduje się 2,07 ha użytków rolnych, a użytki rolne w dobrej kulturze zajmują średnią powierzchnię 1,90 ha. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą wynosiła 4 041 (GUS – Spis Rolny 2010). W strukturze zasiewów dominują zboża, następnie wśród pozostałych roślin znaczne powierzchnie przypadają na ziemniaki oraz warzywa gruntowe.

Leśnictwo

Lasy na obszarze Radomia leżą w VI krainie przyrodniczo-leśnej Wyżyna Środkowopolska w dzielnicy Wzniesienia Łódzko-Radomskie. Zachowały się na ubogich siedliskach borowych i podmokłych siedliskach łęgowych. Najżyźniejsze gleby przeznaczono na uprawy rolne.

Ogólna powierzchnia lasów w granicach miasta to 720 ha, co stanowi około 6,4% ogólnej powierzchni Radomia, zaś łącznie z obszarami zadrzewionymi 785 ha (7,03% powierzchni miasta). Jest to wskaźnik dużo niższy od średniej krajowej, wynoszącej około 28%.

Lasy występujące na terenie miasta nadzorowane są przez Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom oraz Prezydenta Miasta Radomia. Lasy Skarbu Państwa zajmują 265 ha, lasy prywatne 423 ha, a pozostałe (komunalne i spółdzielcze) zajmują 32 ha.

Większe kompleksy leśne tworzy las Kapturski, las Kosowski i las Pacyna. Lasy w północnej części miasta (Firlej, Krzewień) stanowią zieleń izolacyjną cmentarza komunalnego, oczyszczalni ścieków i wysypiska odpadów. Na terenie Radomia sztuczna monokultura sosnowa stanowi 75% powierzchni lasów.

Według klasyfikacji leśnej w części zachodniej miasta przeważają lasy mieszane świeże. Są to ubogie odmiany grądu z przeważającym drzewostanem dębowo – grabowo – lipowym z domieszką buka, jawora, klonu i podsadzonej sosny. W północno-wschodniej części miasta dominują siedliska borowe, z drzewostanem w większości jednogatunkowym z panującą sosną, z domieszką brzozy lub sporadycznie dębu. Generalnie, w wyniku przekształcenia składu gatunkowego drzewostanów większość lasów ma charakter sztuczny. Na terenie Nadleśnictwa Radom drzewostany młodszych klas wieku stanowią 22 %, drzewostany średnich klas wieku stanowią 59 %, a drzewostany starszych klas wieku stanowią 19 % powierzchni zajmowanej przez wszystkie drzewostany.

Tereny zieleni

Tereny zieleni w Radomiu zajmują ok. 1400 ha, co stanowi 12,5% powierzchni miasta. Na jednego mieszkańca przypada zatem około 5 m² zieleni urządzonej. Najlepiej zachowane fragmenty zieleni urządzonej stanowią parki miejskie. Miasto Radom posiada 9 parków miejskich o łącznej powierzchni ponad 50 ha, w tym 3 parki wpisane do rejestru zabytków o powierzchni 23,35 ha. W granicach miasta występują 4 kompleksy o charakterze parkowym wpisane do rejestru zabytków o powierzchni 18,55 ha. Pozostałe tereny zieleni urządzonej tworzą:

- skwery, zieleńce i zieleń przyuliczna (90 ha),
- zieleń osiedlowa (201 ha),
- tereny zielone towarzyszące placówkom oświatowym (93,5 ha),
- ogródki działkowe (199,17 ha).

Korytarze ekologiczne

Powiązania przyrodnicze w obrębie terenu oraz pomiędzy nim, a obszarami sąsiednimi zapewniają korytarze ekologiczne. Korytarze ekologiczne umożliwiają zapewnienie przepływu materii i energii, służą przemieszczaniu się gatunków w obrębie całego obszaru, redukują stopień izolacji wyodrębnionych elementów przyrodniczych i krajobrazowych.

Generalnie miasto Radom położone jest poza obszarami sieci ekologicznej o znaczeniu międzynarodowym (Dolina Środkowej Wisły zlokalizowana jest na wschód oraz Puszcza Kozienicka na północ od miasta) oraz korytarzy o znaczeniu krajowym – Dolina Pilicy (na północ od miasta), a także korytarzy o znaczeniu regionalnym – Dolina Radomki, za wyjątkiem korytarza Dolina rzeki Pacynki (korytarz regionalny ciągły pomiędzy obszarem Puszczy Kozienickiej a dolinami rzek: Mlecznej i Radomki).

Na terenie miasta występują również korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym w dolinach rzeki Mlecznej i Kosówki o ograniczonym znaczeniu ze względu na brak ciągłości. Działania wskazane w PR

nie wpływają istotnie na korytarze ekologiczne znajdujące się na jego obszarze. Realizacja zamierzeń nie przyczyni się do fragmentacji istniejących korytarzy ekologicznych, gdyż nie spowoduje fragmentaryzacji istniejących siedlisk przyrodniczych. Niemniej jednak podczas planowanych do realizacji inwestycji należy wziąć ich obecność pod uwagę i zastosować ewentualne działania naprawcze.

4.2 Obszary chronione, w tym obszary Natura 2000

Na terenie miasta Radom formy ochrony przyrody zajmują niewielkie powierzchnie. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wynosi 378,9 ha. Ustanowiono tutaj jeden obszar chronionego krajobrazu, użytek ekologiczny, część obszaru Natura 2000 (Ostoja Kozienicka i Puszcza Kozienicka) i siedem pomników przyrody. Brak jest natomiast parków narodowych, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych i zespołów przyrodniczo – krajobrazowych.

Działania planowane do realizacji w ramach programu rewitalizacji, zlokalizowane są poza wyznaczonymi obszarami chronionymi, w związku z tym nie będą w sposób bezpośredni w żaden sposób wpływały negatywnie na te tereny.

Natura 2000

Na niewielkim obszarze miasta (126,1 ha), w jego północno-wschodniej części występuje fragment obszaru sieci Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków „Ostoja Kozienicka" (PLB 140013). Obszar obejmuje znaczną część jednego z większych kompleksów leśnych w środkowej Polsce – Puszczy Radomsko-Kozienickiej, na granicy Małopolski i Mazowsza, w widłach pradolin Wisły, Radomki i Zadożdżonki, na terenie Równiny Radomskiej.

Położony jest on w terenie z licznymi elementami rzeźby pochodzenia fluwioglacjalnego: szeregiem tarasów denudacyjnych opadających stopniowo ku dolinie Wisły, poprzedzielanych licznymi wałami wydmowymi, pomiędzy którymi znajdują się niecki, zwykle silnie zabagnione.

Wcześniej na tym terenie utrzymywały się drzewostany z klonem, jesionem, lipą, dębem i bukiem. Obecnie drzewostany składają się głównie z sosny (84 proc.) oraz jodły (4 proc.). Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Resztę terenu pokrywają pola uprawne, łąki, pastwiska. Występują tu również interesujące połacie torfowisk wysokich i niskich.

Występuje tu co najmniej 29 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Wykazano z tego terenu ponad 200 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1 proc. populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek (PCK), bocian czarny, kraska (PCK), lelek; stosunkowo wysoką liczebność osiągają: bąk (PCK), bocian biały, rybitwa czarna.

Na niewielkim obszarze miasta występuje też mały fragment obszaru sieci Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk „Puszcza Kozienicka" (PLH 140035). Jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. O jego randze świadczy przede wszystkim - wysoka różnorodność biologiczna mierzona na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju i kontynentu. W zbiorowiskach leśnych Puszczy występuje znaczna liczba drzew w wieku od 150 do 400 lat.

Puszcza Kozienicka jest ważną w centralnej części kraju ostoją lęgową rzadkich gatunków ptaków leśnych, drapieżnych i wodno-błotnych. Na uwagę zasługuje także stosunkowo znaczna liczebność populacji lęgowych bociana czarnego Ciconia nigra (11-13 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), derkacza Crex crex (co najmniej 176 odzywających się samców), dzięcioła średniego Dendrocopos medius (ok. 300 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i lerki Lullula arborea (co najmniej 500 par lęgowych, ok. 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej).

Rysunek 1. Lokalizacja obszarów Natura 2000 na terenie Radomia

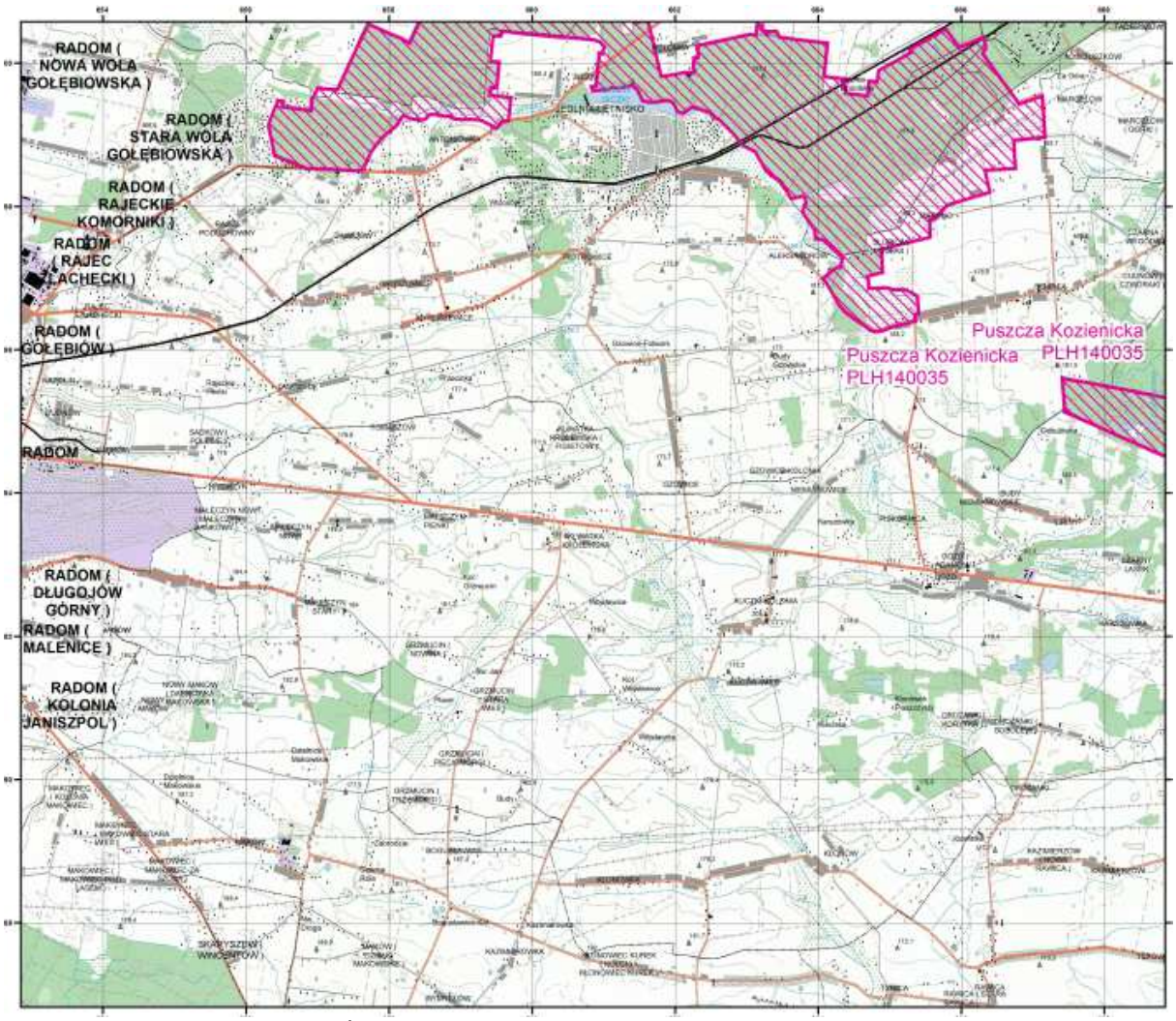

Źródło: http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles

Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie miasta Radomia zlokalizowany jest Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Kosówki". Został on utworzony Uchwałą Rady Miejskiej w Radomiu Nr 480/2009 z dnia 23 lutego 2009 r. Zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części miasta (Wośniki, Pruszaków i Jeżowa Wola) i obejmuje powierzchnię 246 ha. Na terenie tym opisano występowanie 416 gatunków roślin naczyniowych oraz mszaków. Wśród zinwentaryzowanych roślin, występują 4 gatunki objęte ochroną ścisłą - wawrzynek wilczyłyko, listera jajowata, bluszcz pospolity, grzybienie białe oraz 10 gatunków objętych ochroną częściową - kopytnik pospolity, kruszyna pospolita, porzeczka czarna, konwalia majowa, kocanki piaskowe, kalina koralowa, barwinek pospolity, rokitnik pospolity, gajnik lśniący, widłoząb miotlasty. Zinwentaryzowano również dwa gatunki grzybów podlegające ochronie ściślej: purchawica olbrzymia oraz czarka szkarłatna. Szatę roślinną stanowią głównie zbiorowiska łąkowe i

pastwiskowe oraz w mniejszości leśne (zlokalizowane w centralnej oraz południowej części obszaru). Większość zbiorowisk roślinnych jest w większym lub mniejszym stopniu przekształcona antropogenicznie wskutek działalności człowieka.

Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Kosówki" występują następujące zbiorowiska i zespoły roślinne: antropogeniczne, nitrofilne zbiorowiska pól uprawnych i jednorocznych roślin terenów ruderalnych, zbiorowiska roślin wodnych, zbiorowiska szuwarowe, murawy psammofilne, zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe oraz zbiorowiska leśne i zaroślowe.

Wśród wymienionych zbiorowisk leśnych, 4 z nich:

- ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (siedlisko priorytetowe);
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami Nymphaeion, Potamion;
- grąd subkontynentalny;
- łęgi jesionowo-olszowe (siedlisko priorytetowe)

zostały uwzględnione w Załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 510).

Faunę, na Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Kosówki", reprezentują: bezkręgowce, gady i płazy, ptaki oraz ssaki. Wśród bezkręgowców, stwierdzono występowanie motyla czerwończyka nieparka, który to gatunek znajduje się na liście Załącznika II do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 510).

Zinwentaryzowano również 5 gatunków objętych ochroną: traszka syberyjska, biegacz granulowany, biegacz gajowy, tygrzyk paskowany oraz trzmiele. Natomiast w zalewie Borki (w jego południowej części), stwierdzono małża szczeżuję wielką, który jest gatunkiem chronionym oraz wpisanym do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Na omawianym obszarze stwierdzono występowanie 11 gatunków płazów, w tym traszkę grzebieniastą oraz kumaka nizinnego (będące na liście Załącznika II do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych...) oraz 3 gatunki gadów: jaszczurkę zwinkę, jaszczurkę żyworódkę oraz zaskrońca. Wśród występujących gatunków ptaków na omawianym obszarze, zinwentaryzowano 13, które zostały wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG tzw. Ptasiej: bocian czarny, bocian biały, bączek, podgorzałka, błotniak stawowy, derkacz, rybitwa rzeczna, zimorodek, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, lerka, gąsiorek, jarzębatka.

Dolina Kosówki stanowi siedlisko lisa, borsuka, kuny domowej i łasicy, a także bobra, który jest wymieniany w Załączniku do dyrektywy Siedliskowej.

Na terenie obszaru zinwentaryzowano także formy ochrony przyrody - 14 pomników przyrody.

Użytki ekologiczne

Na obszarze miasta znajduje się 1 użytek ekologiczny – „Bagno", który funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dnia 8 lipca 2005 r. w sprawie użytków ekologicznych oraz Rozporządzenia Nr 35 i Nr 35A Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lipca 2007 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie użytków ekologicznych. Powierzchnia użytku wynosi 6,86 ha. Użytek zlokalizowany jest w północnowschodniej części miasta. Użytek powstał na terenie eksploatowanego w okresie międzywojennym torfowiska.

Na terenie użytku występuje wiele gatunków roślin podlegających ochronie gatunkowej tj.: 2 gatunki podlegające ochronie ścisłej: storczyk plamisty i salwinia pływająca oraz 6 gatunków podlegających ochronie częściowej: kruszyna pospolita, porzeczka czarna, mszaki - mokradłoszka zaostrzona, rokietnik pospolity, widłoząb kędzierzawy, widłoząb miotlasty. Stwierdzono także występowanie trzech gatunków grzybów i porostów podlegających ochronie, są to: płucnica islandzka, chrobotek najeżony, gwiazdosz brodawkowaty. Ponadto, wśród gatunków chronionych zwierząt, występuje na tym obszarze: 7 gatunków bezkręgowców (owadów), 8 gatunków płazów, 2 gatunki gadów, 35 gatunków ptaków, 6 gatunków ssaków.

Pomniki przyrody

Na terenie miasta Radomia ustanowiono 22 pomniki przyrody. Są to pojedyncze drzewa lub grupy drzew należące do gatunków: dąb szypułkowy, modrzew polski, jesion wyniosły, olcha czarna, lipa drobnolistna, grab pospolity i klon srebrzysty.

Przy planowaniu inwestycji do realizacji w ramach programu rewitalizacji należy uwzględnić wszystkie obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; przyjęte przeznaczenie terenu nie może być konfliktowe z nadrzędna zasadą ochrony tych obszarów i obiektów.

4.3 Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Obszar Radomia prawie w całości znajduje się w zlewni rzeki Mlecznej (prawobrzeżny dopływ Radomki). Niewielkie fragmenty w południowo-zachodniej i północo-zachodniej części miasta odprowadzają wody do rzeki Oronki i Bosak, dopływów Radomki. Rzeka Mleczna jest główną osią hydrograficzną Radomia. Przepływa przez obszar miasta z południowego-zachodu na północny-wschód. Największym dopływem rzeki Mlecznej zasilającym ją na 4,4 km jest rzeka Pacynka (zlewnia IV rzędu). Długość rzeki Pacynki wynosi 23,9 km, jej potokami źródłowymi są cieki wypływające w Makowcu i Kuczkach.

W granicach administracyjnych Radomia występują obszarowe obiekty hydrograficzne. Na rzece Mlecznej został wybudowany Staw Malczewski i zalew „Borki". Obecnie Staw Malczewski jest osuszony, co prowadzi do jego powolnej degradacji. Zalew „Borki" wybudowano w czynie społecznym w latach 70 XX w. na powierzchni ok. 12,2 ha (łącznie za stawami kolmatacyjnymi 14,8 ha). Wykorzystywany jest do celów rekreacyjnych i sportowych.

W Wośnikach i Kosowie znajdują się stawy rybne. W dolinach rzecznych występują bagna fluwiogeniczne. Zasilane są wodami wezbraniowymi, a także spływem powierzchniowym ze stoków. Przy niskich stanach wody w rzece są zasilane wodami gruntowymi. Na obszarze Radomia występują zarówno bagna stałe, jak i okresowe. Przy silnym uwodnieniu uruchamia się bagienny proces glebotwórczy prowadzący do powstania torfowisk (dolina Pacynki).

Obszar miasta Radomia zlokalizowany jest w obrębie jednolitej części wód powierzchniowych JCWP PRLW20001725269 Mleczna bez Pacynki (scalona część wód – SW 0406). Omawiana JCWP należy do regionu wodnego Środkowej Wisły. Zaliczana jest do wód: potok nizinny piaszczysty i posiada status naturalnej części wód a jej stan oceniono jako zły. Celem środowiskowym wynikającym z Planu

gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego oraz dodatkowo utrzymanie dobrego stanu chemicznego.

Wody podziemne

Obszar Radomia znajduje się w strefie najwyższej ochrony wód podziemnych. Jest on położony w NW części regionu IX lubelsko-podlaskiego. Na tle głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce znajduje się w całości w zasięgu górno kredowego GZWP nr 405 Niecka Radomska. Dodatkowo południowo-zachodnia część miasta leży w granicach jurajskiego GZWP nr 412 Zbiornik Goszczewice.

GZWP Nr 405 obejmuje cały obszar miasta. Jest to zbiornik szczelinowo-porowy zbudowany ze skał węglanowych (margle, opoki, gezy lokalnie z wkładkami piaskowców) górnej kredy. GZWP Nr 412 obejmuje obszar południowo-zachodni miasta. Jest to zbiornik typu szczelinowokrasowego zbudowany ze skał górno- i środkowojurajskich wykształconych w postaci wapieni skalistych z krzemieniami.

Na terenie miasta występuje czwartorzędowy, trzeciorzędowy i górno-kredowy poziom wodonośny. Poziom czwartorzędowy tworzą zawodnione piaski i żwiry dolin rzecznych i kopalnych, a także powierzchniowe i śród-glinowe utwory wodnolodowcowe. Poziom czwartorzędowy zasilany jest przez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych lub z przesączania przez warstwy trudno przepuszczalne wykształcone w postaci glin i iłów. Ujmowany jest jedynie przez studnie kopane na terenach zabudowy zagrodowej. Przydatność do celów spożywczych poziomu czwartorzędowego uzależniona jest od stanu sanitarnego wód opadowych i przepływających przez Radom rzek. Znaczenie lokalne ma także poziom trzeciorzędowy występujący w obniżeniach podłoża mezozoicznego Niecki Mazowieckiej. Tworzą go zawodnione piaski drobne i pylaste oligocenu i miocenu. Poziom trzeciorzędowy jest połączony hydrologicznie z poziomem czwartorzędowym i górnokredowym. Woda znajduje się pod ciśnieniem hydrostatycznym, dlatego też wydajność jest bardzo mała i wynosi maksymalnie do 20 m3 /h. Eksploatacja poziomu trzeciorzędowego utrudniona jest przez zawieszoną w wodzie frakcję pylastą, co zmusza do częstej wymiany filtrów.

Górno kredowy poziom wodonośny, to podstawowy zbiornik wód podziemnych dla m. Radomia. Poziom ten jest częściowo izolowany przez warstwy gliny zwałowej. Wody poziomu górno kredowego mają charakter szczelinowo-porowy i porowy. Zalegają w marglach, wapieniach, opokach, gezach i piaskowcach. Poziom górno kredowy jest drenowany przez rzekę Radomkę. Na obszarze Radomia jest intensywnie eksploatowany przez ujęcia komunalne i przemysłowe, a także przez studnie prywatnych użytkowników. Duże ujęcia o wydajności powyżej 200 m3 /h stanowią: „Obozisko” 455 m3 /h, „25 czerwca” 597 m3 /h, „Malczew” 1200 m3 /h i „Sławno” 450 m3 /h.

Wody podziemne wypływają na powierzchnię terenu w sposób naturalny w postaci: skoncentrowanej – źródeł, oraz nieskoncentrowanej – młak, wycieków i wysięków. Źródła są naturalnym, punktowym wypływem wody podziemnej na powierzchnię w miejscu przecięcia warstwy wodonośnej lub zawodnionej szczeliny przez powierzchnię topograficzną. Na obszarze Radomia przy ul. Owalnej znajduje się jedno źródło ujęte w betonową cembrowinę z ujściem do rzeki Kosówki.

4.4 Klimat

Teren miasta położony jest w rejonie o wpływach klimatu kontynentalnego. Głównymi czynnikami kształtującymi warunki klimatyczne tego rejonu są: położenie geograficzne, ukształtowanie powierzchni, wysokość bezwzględna i względna, pokrycie terenu, stopień zurbanizowania itp. Obszar Radomia wyróżnia się następującymi parametrami meteorologicznymi:

- średnia temperatura powietrza: 7,8°C,
- średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca (styczeń): - 3,5 °C,
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipiec): 18,4 °C,
- przeciętna roczna suma opadów: 590 mm,
- roczne parowanie terenowe: 500-520 mm,
- wilgotność względna: 78-82 proc.
- dni z przymrozkami: 110-125 dni,
- czas trwania pokrywy śnieżnej: do 75 dni,
- okres wegetacyjny: około 200 dni.

Rozkład kierunków wiatru w ciągu roku uwarunkowany jest ogólną cyrkulacją powietrza i warunkami lokalnymi (m. in. rzeźbą terenu). W środkowej Polsce przeciętnie 65 proc. czasu w roku zalegają masy morskiego powietrza polarnego znad Atlantyku. Fakt ten świadczy o przewadze cyrkulacji z kierunków zachodnich. Ukształtowanie powierzchni terenu i układ głównych dolin rzecznych województwa, wymuszają napływ powietrza z kierunków zachodnich i wschodnich, i można przypuszczać, że tendencja ta jest także charakterystyczna dla miasta Radom.

Klimat miasta jest zwykle odmienny od tego, jaki panuje na terenach otaczających. Również w przypadku Radomia, jest to bardzo widoczne. Podwyższona temperatura powietrza wywołana istnieniem zabudowy miejskiej sprawia, że na terenie miasta panują złe stosunki higryczne. Nawet na obszarach gdzie nie ma zwartej zabudowy, szybsze parowanie powoduje mniejszą retencję gruntową. Jest to bardzo niekorzystne dla środowiska przyrodniczego, w tym również dla człowieka. Chcąc ograniczyć negatywny wpływ wszelkiego rodzaju zainwestowania miejskiego na klimat miasta, trzeba w przyszłości zadbać o drożność całego systemu ekologicznego aglomeracji, jako gwarancji prawidłowego nawietrzania przestrzeni miejskiej.

4.5 Powietrze

System zaopatrzenia w ciepło na terenie miasta Radomia oparty jest zasadniczo o spalanie paliw stałych (głównie węgla kamiennego). Jednocześnie ciepło dostarczane poprzez system ciepłowniczy wytwarzane jest również przy pomocy paliw stałych. W części budynków w mieście ogrzewanie odbywa się poprzez spalanie paliw stałych, głównie węgla kamiennego w postaci pierwotnej, w tym również złej jakości, np. miału, flotu, mułów węglowych. Negatywne oddziaływanie na środowisko ma również spalanie paliw w silnikach spalinowych napędzających pojazdy mechaniczne.

Emisja zanieczyszczeń powietrza składa się głównie z dwóch grup: zanieczyszczenia lotne stałe (pyłowe) i zanieczyszczenia gazowe (organiczne i nieorganiczne). Do zanieczyszczeń pyłowych należą np. popiół lotny, sadza, związki ołowiu, miedzi, chromu, kadmu i innych metali ciężkich. Zanieczyszczenia gazowe są to tlenki węgla (CO i CO2), siarki (SO2) i azotu (NOX), amoniak (NH3) fluor, węglowodory (łańcuchowe i aromatyczne), oraz fenole. Do zanieczyszczeń energetycznych należą: dwutlenek węgla – CO2, tlenek węgla - CO, dwutlenek siarki – SO2, tlenki azotu - NOX, pyły oraz benzo(a)piren.

W trakcie prowadzenia różnego rodzaju procesów technologicznych dodatkowo, poza wyżej wymienionymi, do atmosfery emitowane mogą być zanieczyszczenia w postaci różnego rodzaju związków organicznych, a wśród nich silnie toksyczne węglowodory aromatyczne. Natomiast głównymi związkami wpływającymi na powstawanie efektu cieplarnianego są dwutlenek węgla (CO2) odpowiadający w około 55% za efekt cieplarniany oraz w 20 % metan – CH4. Dwutlenek siarki i tlenki

azotu niezależnie od szkodliwości związanej z bezpośrednim oddziaływaniem na organizmy żywe są równocześnie źródłem kwaśnych deszczy. Zanieczyszczeniami widocznymi, uciążliwymi i odczuwalnymi bezpośrednio są pyły w szerokim spektrum frakcji. Najbardziej toksycznymi związkami są węglowodory aromatyczne (WWA) posiadające właściwości kancerogenne. Najbardziej znany wśród nich jest benzo(a)piren, którego emisja związana jest również z procesem spalania węgla zwłaszcza w niskosprawnych paleniskach indywidualnych.

Żadne ze wspomnianych zanieczyszczeń nie występuje pojedynczo, niejednokrotnie ulegają one w powietrzu dalszym przemianom. W działaniu na organizmy żywe obserwuje się występowanie zjawiska synergizmu, tj. działania skojarzonego, wywołującego efekt większy niż ten, który powinien wynikać z sumy efektów poszczególnych składników.

Na stopień oddziaływania mają również wpływ warunki klimatyczne takie jak: temperatura, nasłonecznienie, wilgotność powietrza oraz kierunek i prędkość wiatru.
O wystąpieniu zanieczyszczeń powietrza decyduje ich emisja do atmosfery, natomiast o poziomie w znacznym stopniu występujące warunki meteorologiczne. Przy stałej emisji – zmiany stężeń zanieczyszczeń są głównie efektem przemieszczania, transformacji i usuwania zanieczyszczeń z atmosfery. Stężenie zanieczyszczeń zależy również od pory roku:

- sezon zimowy, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery, głównie przez niskie źródła emisji,
- sezon letni, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery przez skażenia wtórne powstałe w reakcjach fotochemicznych.

Na terenie Miasta Radomia odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10. Głównymi przyczynami wysokich poziomów stężeń pyłu zawieszonego PM 10 w Radomiu jest:

- stosowanie paliw o wysokiej zawartości popiołu w nieprzystosowanych do tego paleniskach,
- wysoki udział indywidualnego ogrzewania węglowego w zaspokajaniu potrzeb grzewczych mieszkańców (zwłaszcza w dzielnicach gdzie występują przekroczenia),
- stosowanie wyeksploatowanych instalacji energetycznych o małej mocy i niskiej sprawności,
- duże straty energii cieplnej spowodowane złym stanem technicznym budynków,
- emisja powstająca w trakcie prac budowlanych,
- lokalizacja obiektów przemysłowych w centrum miasta.

Problem zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł tzw. „niskiej emisji” dotyczy w Radomiu głównie:

- wytwarzania ciepła grzewczego na potrzeby budynków mieszkalnych jedno i kilkurodzinnych,
- wytwarzania ciepła grzewczego i technologicznego w przemyśle,
- emisji z tzw. źródeł liniowych.

Za lokalne przekroczenia stężeń pyłu PM10 odpowiedzialne są głównie rozproszone nieefektywne źródła ciepła tzw. źródła niskiej emisji. Przyjmuje się, że źródłami niskiej emisji zanieczyszczeń są urządzenia, w których wytwarzane jest ciepło grzewcze (kotły i piece), a spaliny są emitowane przez kominy niższe od 40 m. W rzeczywistości większość tego rodzaju zanieczyszczeń emitowana jest z emitorów o wysokości około 10 m, co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy i co jest szczególnie odczuwalne w okresie zimowym.

4.6 Gleby

Pokrywę glebową obszaru niezurbanizowanego Radomia tworzą głównie gleby bielicowe (60 proc.), w mniejszym stopniu gleby brunatne (35 proc.). Występują na obszarach wysoczyznowych. Pozostałą część tworzą gleby hydrogeniczne (mułowo-torfowe, torfowe, murszowe), gleby napływowe (mady) i gleby czarnoziemne (czarne ziemie) występujące w dolinach rzecznych i bezodpływowych zagłębieniach terenu.

Najlepsze warunki dla rolnictwa na obszarze Radomia mają gleby zaliczane do I klasy bonitacyjnej. Zajmują jednak niewielką powierzchnię, dlatego też nie mają znaczenia w produkcji roślinnej. Gleby o dobrej i średnio dobrej przydatności rolniczej (III klasa) zajmują 11,4 proc. powierzchni Radomia. Tworzą one kompleksy przydatności rolniczej na gruntach ornych: 2 – kompleks pszenny dobry, 3 – kompleks pszenny wadliwy, 4 – kompleks żytni bardzo dobry (pszenno-żytni), 8 – kompleks zbożowo-pastewny mocny, zaś na użytkach zielonych: 2z – użytki zielone dobre.

Do grupy tej zaliczają się:

- gleby brunatne i bielicowe wytworzone z piasków gliniastych mocnych przechodzących w glinę lekką lub średnią,
- czarne ziemie o składzie piasków gliniastych mocnych przechodzących w glinę lekką lub średnią, gleby hydrogeniczne i napływowe o właściwych stosunkach wodno-powietrznych.

Gleby średniej jakości (IV klasa bonitacyjna) zajmują 22,1 proc. powierzchni miasta. Tworzą one kompleksy przydatności rolniczej na gruntach ornych: 3 – kompleks pszenny wadliwy, 5 – kompleks żytni dobry, 6 – kompleks żytni słaby, 8 – kompleks zbożowo-pastewny mocny, zaś na użytkach zielonych: 2z – użytki zielone dobre. Są to:

- gleby bielicowe i brunatne wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych lekkich podścielonych średnio głęboko gliną lekką, sporadycznie gliną średnią,
- piaszczyste czarne ziemie o składzie piasków gliniastych lekkich na piasku luźnym, głębiej podścielonych gliną lekką.

Gleby słabe i najsłabsze (V i VI klasa bonitacyjna) pokrywają 26,6 proc. powierzchni miasta. Tworzą one kompleksy przydatności rolniczej na gruntach ornych: 6 - kompleks żytni słaby, 7 - kompleks żytni bardzo słaby (żytnio-łubinowy), 9 - kompleks zbożowo-pastewny słaby, zaś na użytkach zielonych: 3z - użytki zielone słabe i bardzo słabe. Do grupy tej zaliczają się:

- gleby brunatne i bielicowe lekkie, piaszczyste o składzie piasków słabogliniastych na piasku luźnym,
- okresowo zalewane gleby hydrogeniczne i napływowe.

Obszar zurbanizowany o zdegradowanej pokrywie glebowej zajmuje 39,9 proc. powierzchni Radomia. Gleby zostały tutaj przekształcone mechanicznie. Wykonanie wykopów pod istniejącą zabudowę miejską, sieć podziemnej infrastruktury technicznej i układ komunikacyjny przyczyniły się do przerwania procesu glebotwórczego, zniszczenia profili glebowych oraz zmiany cech morfologicznych gleb.

4.7 Powierzchnia, krajobraz, złoża naturalne

Współczesna rzeźba obszaru Radomia, została ukształtowana w wyniku akumulacji lodowca i wód lodowcowych, denudacji peryglacjalnej, erozji i akumulacji rzek i wiatru. Tworzy krajobraz staroglacjalny, przeobrażony przez procesy peryglacjalne. W efekcie rzeźba jest łagodna i mało urozmaicona, gdyż przeważają tutaj formy utworzone w wyniku procesów akumulacyjnych i denudacyjnych.

Rysy współczesnej rzeźby obszaru Radomia, nawiązują do starszych struktur geologicznych. Płytkie występowanie utworów kredowych zaznacza się największą wysokością bezwzględną, występowaniem ostańców wysoczyznowych i urozmaiconą rzeźbą terenu. Te uwarunkowanie strukturalne szczególnie zaznacza się w części południowo-wschodniej miasta, gdzie teren wznosi się do rzędnych 200-210 m.n.p.m.

W rejonie ul. Warsztatowej występują zagłębienia krasowe. Są to niewielkie zapadliska i leje tworzące się w rezultacie wypłukiwania przez wody gruntowe węglanu wapnia z płytko występujących skał wapiennych podłoża. Głębokość zagłębień jest niewielka – 0,5-2,0 m. Należy przypuszczać, że są to formy krasu martwego, ale mogą być groźne dla budownictwa. Najniższe wysokości występują na równinie erozyjno-denudacyjnej i wynoszą 120-130 m n.p.m. Obszar Radomia wykazuje spadek w kierunku północnym.

Wysoczyzna polodowcowa charakteryzuje się silnie zdenudowaną powierzchnią położoną na wysokości 150-220 m n.p.m. Zbudowana jest z gliny zwałowej, poza jej południowo-wschodnim fragmentem, pokrytym warstwą piasków i żwirów wodnolodowcowych. W części południowej na jej powierzchni występują wzgórza moren czołowych pochodzące z glaciostadiału Radomia. Są to zdenudowane pagórki o przeważającym nachyleniu w granicach 6-8 proc. Osiągają wysokości względne 10-20 m.

W subregionie radomskim udokumentowane są złoża surowców energetycznych (węgla brunatnego) i kopalin energetycznych (fosforyty). Na obszarze Radomia udokumentowanych jest dziesięć złóż kopalin. Wśród nich jest jedno złoże piasków kwarcowych „Lesiów – Wincentów" i dziewięć złóż kruszyw naturalnych (piaski i żwiry ze zlodowacenia środkowopolskiego, piaski eoliczne).

W dolinach Mlecznej i Pacynki udokumentowano obecność torfów. Ze względu na niewielką miąższość nie spełniają warunków bilansowości. Są to torfy typu niskiego, turzycowe, miąższości do około 2 m, średniej popielności od 17,6 do 18 proc. i stopniu rozkładu od 45 do 50 proc. Ze względu na parametry fizyko-chemiczne mogą być przydatne dla potrzeb rolnictwa.

4.8 Zabytki i dobra materialne (infrastruktura)

Istniejące walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe Radomia sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji na tym obszarze. Walory przyrodnicze miasta związane są z obszarami zieleni miejskiej i terenami lasów Skarbu Państwa, w dużo mniejszym stopniu z obszarami przyrodniczo-cennymi. Natomiast walory krajobrazowe i kulturowe związane są z historycznym układem urbanistycznym miasta. Do rejestru zabytków wpisane zostały najcenniejsze obiekty i zespoły, w tym m.in.:

1) Zespół urbanistyczno-architektoniczny „Miasto Kazimierzowskie" (ok. 1360 rok), oraz znajdujące się na tym terenie obiekty:
    a) Zespół ratusza, Rynek 1 (I poł. XIX w.) – arch. Henryk Marconi,

b) Kościół farny pw. św. Jana, ul. Rwańska 6 Kościół ewangelicki, ul Reja 5 (1784 rok)

c) Zespół Collegium OO Pijarów, Rynek 11 (I poł. XVIII w.) – arch. Antonio Sollari,

d) Domy Gąski i Esterki w Rynku

2) neoklasycystyczny ciąg ul. Żeromskiego z Gmachem Komisji Województwa Sandomierskiego - arch. Antonio Corrazi rozbudowany w XX w.

3) Kamienice mieszczańskie neoklasycystyczne i eklektyczne.

4) Park miejski „Stary Ogród" XIX w.

5) „Nowy Ogród" park im. T. Kościuszki z ok. 1864r.

6) Muzeum Wsi Radomskiej, w którym można się zapoznać z historią wsi.

W mieście odnaleźć można inne pamiątki przeszłości: mauzoleum Dionizego Czachowskiego przy ul. Wernera, tablice pamiątkowe Józefa Brandta, Jacka Malczewskiego, Walerego Przyborowskiego, pomnik Czynu Legionów, pomnik poświęcony pamięci Żydów Radomia, ofiarom zbrodni hitlerowskich, kamień z tablicą upamiętniającą Protest Robotniczy 25.06.1976r., pomnik Jacka Malczewskiego przed Resursą, gdzie także znajduje się „Dąb Wolności", pomnikowe drzewo i pamiątkowy kamień przypominające odzyskanie niepodległości w 1918 r.

5. Ocena skutków realizacji projektu *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023*, z uwzględnieniem oddziaływania na poszczególne elementy środowiska

W rozdziale dokonano szczegółowej oceny oddziaływania projektów planowanych do realizacji w ramach PR na poszczególne komponenty środowiska: zdrowie ludzi, przyrodę, w tym rośliny, zwierzęta, różnorodność biologiczną i spójność obszarów Natura 2000, jakość wód, jakość powietrza i klimat, powierzchnię ziemi i gleby, krajobraz i zabytki.

Potencjalne przedsięwzięcia realizowane w PR mogą spowodować, bezpośrednio lub pośrednio efekty długofalowe w sferze gospodarczej, społecznej oraz środowiskowej miasta Radomia. Pośrednie i długofalowe skutki działań w środowisku formułowano w oparciu o przeprowadzoną identyfikację potencjalnego wpływu tych przedsięwzięć oraz analizę powiązań pomiędzy nimi. Przewidywany poziom potencjalnych wpływów na środowisko jest adekwatny do przedstawionej charakterystyki działań, jakie mają być podejmowane w ramach PR na potrzeby osiągnięcia założonych celów, w tym środowiskowych.

Analizę potencjalnego wpływu PR na poszczególne komponenty środowiska przeprowadzono w odniesieniu do podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jakie zostały uwzględnione w PR. Ich wykaz wraz z krótką charakterystyką prezentują poniższe tabele.

Tabela 1. Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	*Nazwa przedsięwzięcia*
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)* *Przedsięwzięcie zakłada otwarcie i prowadzenie placówki, której założeniem jest ożywienie obszarów zmarginalizowanych i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne, tj. Radomskiego Centrum Wspierania Rodziny*

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”* *W ramach niniejszego przedsięwzięcia, na terenie rewitalizowanym, planowane jest otwarcie/uruchomienie działalności Domu Spotkań „Stara Apteka” dla ludzi w każdym wieku z terenu miasta Radomia w szczególności z obszaru funkcjonowania Domu (z sąsiedztwa).*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej* *Przedsięwzięcie zakłada poprawę zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej.*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym* *W ramach przedsięwzięcia zakłada się organizację cyklicznych wydarzeń o charakterze kulturalnym, integracyjnym*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej* *Przedsięwzięcie polega na organizacji cyklicznych wystaw i wydarzeń artystycznych połączonych z warsztatami tematycznymi w Galerii 58, stwarzających szansę nie tylko na bierny udział w wydarzeniach, ale czynne uczestnictwo, realizację własnych wizji artystycznych. Zakłada się realizację takich wydarzeń kulturalnych, jak: wystawa malarstwa, wystawa fotografii, wystawa rysunku, prezentacja animacji.*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez* *Przedsięwzięcie polega na organizacji cyklicznych imprez o charakterze kulturalnym i integracyjnym na obszarze rewitalizacji.*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski* *W ramach przedsięwzięcia planowana jest adaptacja budynku na cele hotelowe z przeznaczeniem części na cele muzealne (ekspozycja związana z historią budynku, historią Radomia) oraz stworzenie archiwum społecznego; remont elewacji wraz z całkowitą wymianą stolarki okiennej, wymiana elementów więźby dachowej i pokrycia dachowego, uzupełnienie lub odtworzenie brakujących lub uszkodzonych elementów detali architektonicznych, poddanie zabiegom remontowo- konserwatorskim żeliwnych balkonów; remont zabytkowej klatki schodowej, wymiana stolarki drzwiowej, wymiana instalacji elektrycznej, gazowej, wodociągowej; remont pomieszczeń z dostosowaniem do współczesnych wymagań.*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych* *W ramach przedsięwzięcia planuje się remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych. Przewiduje się remont klatki schodowej, w tym konserwację ozdobnych żeliwnych schodów z początku XX wieku, odtworzenie mozaiki na parterze oraz malowanie klatki schodowej, remont elewacji polegający na: skuciu starych tynków, wzmocnieniu ścian, odtworzenia detali na kamienicy oraz malowanie. Przedsięwzięcie obejmuje również następujące działania: przygotowanie zieleni na dziedzińcu oraz adaptację lokalu na parterze na centrum wsparcia aktywności społecznej oraz centrum kulturalno-edukacyjnego dla kobiet, osób starszych oraz osób bezrobotnych, grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne* *W ramach przedsięwzięcia planowany jest remont kamienicy polegający na likwidacji zawilgocenia budynku wraz z termomodernizacją, zlikwidowaniu palenisk węglowych i wykonaniu instalacji CO i CWU wraz z podłączeniem do miejskiej sieci ciepłowniczej. Planowany jest także remont więźby dachowej i pokrycie dachu, remont nawierzchni wraz z nasadzeniem zieleni. Część pomieszczeń zostanie wyremontowana i zaadaptowana na cele muzealne.*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem* *Przedsięwzięcie polega na rewitalizacji kamienic mieszkalno-użytkowych zlokalizowanych przy ul. Rynek 12 i ul. Wałowa 22, w ścisłej strefie ochrony konserwatorskiej i archeologicznej (prace remontowo-konserwatorskie, termo modernizacyjne, instalacyjne itd.)*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem* *Przedsięwzięcie polega na rewitalizacji kamienicy mieszkalno-użytkowej, zlokalizowanej przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej, w ścisłej strefie ochrony konserwatorskiej i archeologicznej (prace remontowo-konserwatorskie, termo modernizacyjne, instalacyjne itd.)*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia
	Przedsięwzięcie zakłada kompleksową rewitalizację zabytkowej kamienicy zlokalizowanej na ul. Rynek 16/Rwańska 1 i jej adaptację na cele mieszkalne, gospodarcze i społeczno-edukacyjne.
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu* *Przedsięwzięcie będzie polegało na rozbudowie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne w budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu.* *Zaplanowane działania będą polegały na gruntownym wyremontowaniu kamienicy z uwypukleniem jej walorów architektonicznych i odniesieniem się do historii związanej z tym obiektem. Planuje się również wymianę zniszczonych elementów i konserwację substancji zabytku*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi* *Przedsięwzięcie polega na zmianie sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi (wodną, kanalizacji sanitarnej, kanalizacji opadowej, C.O. wentylacji mechanicznej, elektryczną) oraz zagospodarowaniem terenu i miejscami postojowymi dla samochodów osobowych.*
15	*Fara historyczne serce Radomia* *Przedsięwzięcie polega na rewitalizacji obiektów kościoła wraz z jego otoczeniem.*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1* *Przedsięwzięcie obejmuje rewitalizację zabytkowego zespołu obiektów dawnego Ratusza przy ul. Rynek 1 w Radomiu. Obecnie obiekty te nie nadają się do użytkowania, ich stan techniczny został określony jako niedostateczny, w części awaryjny. Wymagana jest modernizacja w szerokim zakresie obejmująca w szczególności: remont konserwatorski elewacji zewnętrznych, wymianę pokrycia dachu, stolarki okiennej i drzwiowej, likwidację przyczyn zawilgocenia, zabezpieczenie konstrukcji obiektów, wyposażenie obiektów w nowe instalacje dostosowując je do zaplanowanej funkcji obiektu, wykonanie niezbędnych robót remontowych i rewitalizacyjnych, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, zagospodarowanie terenu. Po remoncie obiekt ma być przeznaczony na działalność kulturalną oraz społeczną.*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku* *Przedsięwzięcie polega na rewitalizacji zabytkowych obiektów kamienic Deskurów wraz z zagospodarowaniem placu Rynku. W ramach przedsięwzięcia przewidziano realizację następujących zadań: rekonstrukcja placu rynku wraz z udostępnieniem wykopalisk fundamentu średniowiecznego ratusza a także pozyskanie pod ziemią dodatkowej powierzchni użytkowej (sale wystawiennicze, przestrzeń techniczna i komunikacyjna- parking); przebudowa zabytkowych obiektów kamienic Deskurów oraz stworzenie nowego układu funkcjonalno-przestrzennego obiektu*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4* *Przedsięwzięcie zakłada adaptację pomieszczeń nieużytkowanego obecnie budynku przy ul. J. Kilińskiego 30 na potrzeby przedszkola, w tym m.in. roboty budowlane wewnętrzne, wymianę stolarki, termomodernizację budynku, wymianę instalacji sanitarnych i elektrycznych, montaż windy, zagospodarowanie terenu. Realizacja zadania pozwoli na uzyskanie około 250 miejsc przedszkolnych.*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych* *Przedsięwzięcie zakłada termomodernizację budynku Zarządu, z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych i adaptacja nieużytkowanego obecnie poddasza na działalność społeczną. Przewiduje się realizację następujących zadań: likwidacja przewodów kominowych, zmiana sposobu ogrzewania, termomodernizacja budynku, adaptacja poddasza do celów administracyjno-szkoleniowych, modernizacja kondygnacji parteru i adaptacja do celów szkoleniowo-konferencyjnych, a także ekspozycji dokumentów historycznych zgromadzonych przez NSZZ Solidarność" Ziemia Radomska, wykonanie elewacji budynku oraz zagospodarowanie otoczenia.*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu* *Przedsięwzięcie polega na modernizacji zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych, zamontowanie systemów zabezpieczeń, w tym elektronicznego systemu zabezpieczenia zbiorów bibliotecznych, klimatyzacji, przeciwpożarowego. Planuje się również modernizację elewacji budynku i wymianę pokrycia dachowego na części niskiej budynku. Zakres prac będzie obejmować również modernizację i termomodernizację wnętrza budynku wraz z wymianą sieci wodno-kanalizacyjnej i centralnego ogrzewania, remont ogrodzenia i zagospodarowanie terenu wokół budynku oraz modernizację ogrodu.*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu* *Przedsięwzięcie zakłada poprawę układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu, w tym*

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia
	następujące zadania: – *Budowa ciągu pieszo-jezdnego tzw. Żeromskiego-BIS, w tym wykupy gruntu, opracowanie dokumentacji, budowa ciągu pieszo-jezdnego.* – *Zakup 24 szt. pojazdów elektrycznych klasy standard o długości ok. 12m wraz z infrastrukturą oraz 16 szt. autobusów zasilanych CNG o długości ok. 18m.* – *Wymianę opraw oświetleniowych i budowę systemu sterowania oświetleniem.*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego* *Przedsięwzięcie dotyczy kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr. T. Chałubińskiego*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii* *Przedsięwzięcie zakłada kompleksową termomodernizację zabytkowego budynku parafialnego i budynku oficyny, w tym m.in. ocieplenie elewacji z zachowaniem specyfiki historycznego budynku, dachu, wymiana stolarki okiennej na energooszczędną, drewnianą (zgodnie z wytycznymi Konserwatora Zabytków), montaż paneli produkujących energię elektryczną. Zakłada się również remont wewnętrznej kanalizacji sanitarnej i utworzenie wewnętrznej kanalizacji burzowej.*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu* *Przedsięwzięcie polega na termomodernizacji budynku Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego. Przedsięwzięcie obejmuje wymianę okien, drzwi, ocieplenie budynku wraz z zaadaptowaniem ostatniej kondygnacji na potrzeby montażu systemu uzyskiwania energii odnawialnej oraz jego montaż.*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"* *Przedsięwzięcie polega na budowie i modernizacji sieci wodno-kanalizacyjnej z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy Śródmieście*

Źródło: opracowanie własne

Ocenie oddziaływania na środowisko poddano również przedsięwzięcia zaliczone do projektów uzupełniających, czyli tych które identyfikuje się jako potrzebne do osiągnięcia określonych efektów, jednak na etapie opracowywania programu rewitalizacji nie jest możliwe ich literalne wskazanie.

Tabela 2. Lista uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Rodzaje przedsięwzięć, charakterystyka
1	*W ramach planowanych przedsięwzięć zakłada się poprawę stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów. Planuje się działania obejmujące m.in. budynki mieszkalne: ul. Żeromskiego 14, Plac Konstytucji 3-go Maja 5, ul. Żeromskiego 36, ul. Nowogrodzka 1, ul. Anielewicza 3/5, ul. Piłsudskiego 8, ul. Żeromskiego 58, ul. Malczewskiego 14, ul. Plac Jagielloński 1, ul. Struga 52, ul. Żeromskiego 1/Malczewskiego 2, ul. Rynek 13/Wałowa 20, ul. Żeromskiego 25, ul. Mickiewicza 23, Plac Stare Miasto 25, ul. Żeromskiego 48.*
2	*W ramach przedsięwzięć planuje się realizację działań w zakresie rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego (jako element kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych).*
3	*W ramach przedsięwzięć zakłada się rozbudowę i modernizację sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście (przedsięwzięcia planowane do realizacji przez RADPEC S.A.).*
4	*W ramach przedsięwzięć zakłada się realizację działań służących podnoszeniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych. W tym zakresie przewiduje się m.in. powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego, które będzie stanowiło ośrodek szkoleniowy dla ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych, jak również pracowników: szpitali, pogotowi ratunkowych, straży pożarnej, policji, wojska, GOPR, TOPR, straży miejskiej, straży granicznej, służby więziennej i innych jednostek oraz społeczności lokalnej.*
5	*W ramach przedsięwzięć zakłada się realizację działań w zakresie poprawy jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy, w tym:* *1) Szkolenia lub inne formy podnoszenia kompetencji cyfrowych i językowych służące poprawie kwalifikacji i zdolności do zatrudnienia osób dorosłych, udział osób dorosłych w kursach zawodowych, stażach u pracodawcy.*

	2) *Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, w tym m.in. szkolenia i kursy w zakresie tematyki z nauczania zawodem, praktyki lub staże w przedsiębiorstwie, studia podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych.* 3) *Praktyki u pracodawców, staże, dodatkowe zajęcia specjalistyczne, kursy przygotowawcze na studia, zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających szanse uczniów na rynku pracy, a także doradztwo edukacyjno-zawodowe i inne działania służące podnoszeniu umiejętności oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych praz uczniów i słuchaczy szkół, w tym wyposażenie pracowni/warsztatów w sprzęt i materiały dodatkowe.* 4) *Współpraca z przedsiębiorcami i pracodawcami w dostosowywaniu oferty edukacyjnej w szkołach i w formach pozaszkolnych do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.* 5) *Rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego służące lepszemu przygotowaniu absolwentów do wejścia na rynek pracy i podjęcia zatrudnienia.*
6	*W ramach przedsięwzięć zakłada się organizację wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń, np. festynu Tajemnice ziemi radomskiej – festyn umiejętności regionalnych połączony z warsztatami rękodzielniczymi oraz organizację cyklicznych wystaw i wydarzeń artystycznych połączonych z warsztatami tematycznymi w Galerii 58. Planuje się również realizację wycieczek turystycznych oraz zajęć sportowo-rekreacyjnych. Działania będą realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.*
7	*W ramach planowanych przedsięwzięć przewiduje się prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji. W tym zakresie przewiduje się realizację m.in. następujących przedsięwzięć:* 1) *Modernizacja zabytkowego budynku Rogatki przy ul. Malczewskiego – adaptacja pomieszczeń budynku dla informacji miejskiej komunikacji publicznej wzbogacona o pomieszczenie do ekspozycji historycznej związanej z historią powstania i użytkowania obiektu „Rogatki Warszawskiej",* 2) *Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową, modernizacją, z jednoczesnym zabezpieczeniem, zachowaniem i utrwaleniem substancji zabytków oraz pracami konserwatorskimi istniejących obiektów zlokalizowanych na ul. Słowackiego wraz z nadaniem im funkcji usługowych,* 3) *Utworzenie szlaku genealogicznego Diecezji Radomskiej wraz z remontem 3 budynków zabytkowych znajdujących się Radomiu – kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusowego, dawnej kancelarii na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Limanowskiego, dawnego klasztoru Sióstr Benedyktynek.*
8	*W ramach planowanych przedsięwzięć zakłada się termomodernizację obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej – kompleksową modernizację energetyczną takich obiektów, jak: III Liceum Ogólnokształcące im. D. Czachowskiego, renowację zabytkowych obiektów takich jak budynek Zespołu Szkół Samochodowych.*
9	*W ramach przedsięwzięć planuje się działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowę Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji .*
10	*W ramach planowanych przedsięwzięć zakłada się ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*

Źródło: opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, iż żadne z przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach PR Gminy Miasta Radomia nie kwalifikuje się do kategorii przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, określonych w § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. nr 213, poz. 1397 ze zm.). Natomiast niektóre z nich mogą się kwalifikować, zgodnie z § 3 w/w rozporządzenia, do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym, dla tych przedsięwzięć może zajść potrzeba uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przed ich realizacją.

Zakłada się, że realizacja działań nie inwestycyjnych, nie będzie wiązała się z oddziaływaniem na środowisko. Jednakże, niektóre typy projektów, zwłaszcza w zakresie promocji turystycznej, przyczyniającej się do intensyfikacji turystycznej, może przynieść w przyszłości negatywne skutki oddziaływań na środowisko. Ewentualne oddziaływania negatywne związane z rozwojem turystycznym obszaru można minimalizować poprzez:

- odpowiednie planowanie lokalizacji i rodzaju obiektów infrastruktury turystycznej (nie powodującej nadmiernej presji na obszary cenne przyrodniczo);
- przy zagospodarowaniu turystycznym należy stosować strefowanie uwzględniające walory przyrodnicze, do których dostosuje się dopuszczalne formy turystyki oraz rozwój bazy noclegowej, komunikacyjnej, gastronomicznej i towarzyszącej.

Wskazane powyżej działania, poza możliwym oddziaływaniem negatywnym, prowadzą przede wszystkim do poprawy innych komponentów środowiska lub jakości życia mieszkańców obszaru, w szczególności działania przyczyniające się do poprawy efektywności energetycznej obiektów. Natomiast realizacja większości przedsięwzięć z listy zadań inwestycyjnych, będzie związana z prowadzeniem robót budowlanych mających wpływ na środowisko w głównej mierze na etapie ich realizacji.

Rodzaje oddziaływań

Oddziaływania klasyfikuje się głównie ze względu na ich charakter (negatywne bądź pozytywne), typ (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, czy skumulowane) i stopień odwracalności (odnosi się do możliwości przywrócenia zasobów/przedmiotów oddziaływania do stanu sprzed wystąpienia oddziaływania).

W niniejszej prognozie jako znaczące uznano także określenie prawdopodobieństwa wystąpienia, czasu trwania (krótkoterminowe, średnioterminowe, długoterminowe; stałe lub chwilowe) i częstotliwości oddziaływań, a także prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych oraz prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi.

Definicje[15] poszczególnych rodzajów oddziaływań wykorzystanych do sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko przedstawiono poniżej:

- oddziaływania negatywne – oddziaływanie uważane za powodujące niekorzystną zmianę w stosunku do sytuacji wyjściowej lub wprowadzające nowy niepożądany czynnik;
- oddziaływania pozytywne – oddziaływanie uważane za powodujące poprawę w stosunku do sytuacji wyjściowej lub wprowadzające nowy pożądany czynnik;.
- oddziaływania bezpośrednie – powstają w związku z realizacją i funkcjonowaniem przedsięwzięcia; najczęściej mają miejsce w bezpośrednim otoczeniu przedsięwzięcia, wyznaczonym przez zasięg prowadzonych robót lub rozprzestrzeniania się emisji. Skutki identyfikowane są m.in., przez określenie powierzchni przekształconych użytków rolnych lub leśnych, utraconych siedlisk przyrodniczych, wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza, natężenie emitowanego hałasu, wprowadzanych do środowiska ścieków, odpadów itp. Oddziaływanie bezpośrednie jest na ogół odwracalne – zanika po ustąpieniu czynnika – „źródła oddziaływania”;
- oddziaływania pośrednie – określane są, jako wpływy drugiego, trzeciego stopnia w zależności od tego jak powstają. Zasięg oddziaływania pośredniego może być bardzo rozległy i dotyczyć poza bliskim otoczeniem także obszarów znacznie oddalonych od źródła oddziaływania.

[15] opracowane na podstawie: a) metodyki zgodnej z wymogami Konwencji z Espoo (w tym m.in. Dokumentacja oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) projektu Nord Stream na potrzeby konsultacji na mocy Konwencji z Espoo, luty 2009); b) europejskich dyrektyw OOŚ (85/337/EWG i 97/11/WE), c) wytycznych Instytutu Zarządzania i Oceny Środowiskowej (IEMA) dotyczącymi oceny oddziaływania na środowisko), UK, 2004: d) Ustawy OOŚ; e) doświadczeń własnych w zakresie sporządzania dokumentów OOŚ

- oddziaływania wtórne — oddziaływania wynikające z oddziaływań bezpośrednich lub pośrednich, będące skutkiem późniejszych interakcji ze środowiskiem (np. wtórne bezpośrednie — oddziaływanie na bioróżnorodność polegające na utracie siedliska; wtórne pośrednie – utrata jakości siedliska);
- oddziaływania skumulowane – to suma skutków realizacji rożnych rodzajów działalności i zamierzeń rozpatrywana łącznie, również z oddziaływaniem istniejących wcześniej przedsięwzięć. Sumarycznie mogą powodować one przewidywalne w rozsądny sposób zmiany zachodzące w danym obszarze, w rożnej perspektywie czasowej. Na wystąpienie oddziaływania mogą mieć wpływ przedsięwzięcia same w sobie nieznaczące – jednak łącznie i w interakcji z innymi, występując przez pewien okres czasu lub stale, skutkują zmianami w środowisku;
- oddziaływania krótkoterminowe – powstają w związku z realizacją przedsięwzięcia. Najczęściej mają miejsce w relatywnie bliskim otoczeniu przedsięwzięcia, wyznaczonym przez zasięg prowadzonych robót lub rozprzestrzeniania się emisji. Zakłada się, iż po okresie wystąpienia warunki środowiskowe wracają do stanu pierwotnego;
- oddziaływania średnioterminowe – wiążą się z okresem realizacji przedsięwzięcia oraz jego rozruchu do osiągnięcia pełnej zdolności lub całkowitego wdrożenia technologii, wywołują konsekwencje widoczne. Powodowane są przez znaczną liczbę czynników o rożnym charakterze. Oddziaływanie może być odczuwalne bezpośrednio lub pośrednio i może utrzymywać się od kilku miesięcy do kilku lat od uruchomienia przedsięwzięcia;
- oddziaływania długoterminowe – wywoływane mogą być przez znaczną liczbę bodźców o naturze fizycznej, chemicznej, a także społecznej i psychicznej. Konsekwencje ich są odczuwalne bezpośrednio lub pośrednio, w okresie wielu miesięcy od wystąpienia oddziaływania do nawet wielu lat czy w okresie dłuższym: kilku pokoleń;
- oddziaływania chwilowe – powstają podczas realizacji i funkcjonowania przedsięwzięcia, przy czym oddziaływanie jest zmienne, w zależności od włączenia lub wyłączenia czynnika szkodliwego. Zasięg oddziaływań jest lokalny;
- oddziaływania stałe – powstają podczas realizacji przedsięwzięcia, a także podczas jego funkcjonowania. Czynnik oddziałujący działa w sposób ciągły, nieprzerwany do ewentualnego momentu jego wyłączenia lub w okresie długoterminowym o różnym natężeniu działania;
- oddziaływania odwracalne — oddziaływania na zasoby/przedmioty oddziaływania, które przestają być odczuwalne natychmiast lub po zadowalającym czasie po zakończeniu działania w ramach projektu.
- oddziaływania nieodwracalne — oddziaływania na zasoby/przedmioty oddziaływania, które są odczuwalne po zakończeniu działania w ramach projektu i utrzymują się przez dłuższy czas. Oddziaływań takich nie można odwrócić przez wdrożenie środków zapobiegawczych;
- oddziaływania lokalne – oddziaływania dotyczące ważnych w skali lokalnej zasobów w bezpośredniej bliskości przewidywanego działania (rzędu setek metrów lub kilometra od miejsca lokalizacji przedsięwzięcia), lub ograniczone do jednego rodzaju zasobu środowiska;
- oddziaływania regionalne – oddziaływania dotyczące ważnych w skali regionalnej (do ok. 10 km od miejsca lokalizacji przedsięwzięcia) środowiskowych zasobów, lub odczuwane w skali regionalnej wyznaczone przez siedliska lub ekosystemy;

- oddziaływania krajowe – oddziaływania dotyczące ważnych w skali kraju (>10 km od lokalizacji przedsięwzięcia) zasobów środowiskowych, dotyczące obszaru ważnego w skali kraju lub powodujące konsekwencje makroekonomiczne;
- oddziaływania ponadnarodowe (transgraniczne) – oddziaływania odczuwalne poza granicami kraju.

Przy programowaniu środowiskowych skutków realizacji przedsięwzięć PR zastosowano metodę macierzy interakcji. W wiersze wpisano planowane do realizacji typy projektów, a w kolumnach wpisano wskaźniki charakteryzujące i opisujące środowisko. Tabele ilustrujące wpływ na konkretny komponent środowiska przedstawiono w rozdziałach 5.1 – 5.11.

Tabele te uwzględniają zarówno projekty potencjalnie mogące bezpośrednio oddziaływać na środowisko, jak i te, które charakteryzują się jedynie pośrednimi oddziaływaniami. Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi zaznaczono następującymi symbolami:

- + dominujące oddziaływanie pozytywne;
- 0 brak oddziaływania / oddziaływanie neutralne;
- +/- realizacja celu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia; obydwa rodzaje skutków mogą być znaczące;
- - dominujące oddziaływanie negatywne.

Charakterystykę zdiagnozowanych potencjalnych oddziaływań na komponenty środowiska przedstawiono w kolejnych rozdziałach.

5.1 Przewidywane znaczące oddziaływania na różnorodność biologiczną, w tym: rośliny i zwierzęta, leśnictwo i rolnictwo

W trakcie realizacji zadań związanych z rewitalizacją obiektów architektonicznych, porządkowaniem istniejących lub urządzaniem nowych terenów zielonych nastąpi wpływ na faunę (głównie ptaki) i florę, związany głównie z usunięciem części istniejących drzew i krzewów oraz pracami docieplenioweymi.

Wpływ na faunę będzie występował w szczególności przy realizacji przedsięwzięć związanych z termomodernizacją obiektów, które wiążą się często z ingerencją w siedliska gatunków zwierząt występujących w budynkach. Projekty w ramach PR będą realizowane z uwzględnieniem zasady ostrożności. Przed przystąpieniem do prac budowlanych przeprowadzona zostanie inwentaryzacja występujących gatunków zwierząt, która wskaże czy i jakie gatunki tu zamieszkują. Wykonawca podejmie wszelkie środki zaradcze – dostosowując terminy prac budowlanych, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem je przez ptaki i nietoperze, i ewentualnie zapewniając schronienie gatunkom itp. Również w trakcie robót docieplenioweych będzie miała miejsce ochrona ptaków i nietoperzy (bieżące zapobieganie zabijaniu zwierząt). Następnie po modernizacji, jeżeli zajdzie taka potrzeba, stworzy odpowiednią liczbę alternatywnych schronień i miejsc lęgowych. Podejmowane działania będą równoważyć także ew. straty, jakie poniosły populacje chronionych gatunków w okresie robót. Jeśli działania zapobiegawcze nie zażegnają zagrożenia szkodą lub wystąpi znacząca szkoda w środowisku, zostaną podjęte działania zmierzające do natychmiastowego ograniczenia szkody oraz zapobieżenia kolejnym szkodom.

Usuwanie drzew i krzewów z obszarów rewitalizowanych będzie miało miejsce jedynie w przypadkach: ich złego stanu zdrowotnego, konieczności korekty nieprawidłowo przeprowadzonych wcześniejszych nasadzeń oraz usuwaniem samosiewu. Wszelkie działania w obrębie zieleni będą miały na celu przede wszystkim jej uporządkowanie, nadanie terenom zieleni urządzonej nowej, atrakcyjnej formy oraz radykalną poprawę stanu zdrowotnego i żywotności porastającej je roślinności dzięki dokonanym cięciom sanitarnym i nowym nasadzeniom. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 3. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na różnorodność biologiczną

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*0*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*0*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*0*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*0*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*0*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*+/-*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*0*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*+/-*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*0*	*+/-*

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*+/-*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+/-*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*0*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+/-*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+/-*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+/-*	*+/-*
POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*+/-*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*+/-*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*0*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+/-*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji .*	*+/-*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*+*

Źródło: opracowanie własne

Realizacja działań wynikających z wyznaczonych celów PR, w sposób pośredni lub bezpośredni będzie w większości oddziaływała neutralnie lub pozytywnie, a jedynie sporadycznie negatywnie (głównie na etapie prowadzonych prac, w ich bezpośrednim sąsiedztwie). Projekty nieinfrastrukturalne wskazane

zostały jako neutralne w stosunku do środowiska przyrodniczego, w tym bioróżnorodności, fauny i flory. Działania ingerujące w zagospodarowanie przestrzenne wskazane zostały ocenione jako +/-, na etapie budowy mogą wpływać negatywnie na zagospodarowanie, natomiast docelowo wpłyną pozytywnie na poprawę stanu infrastruktury przestrzennej obszaru.

Na obszarach przewidzianych do rewitalizacji zlokalizowane są tereny zieleni urządzonej, takie jak: skwery, czy ciągi zieleni przydrożnej. Zieleń ta tworzą trawniki, zadrzewienia, krzewy oraz byliny. W kontekście centrum miasta pojęcie różnorodności biologicznej nie może być rozumiane w klasycznym znaczeniu, gdyż z założenia zarówno świat zwierząt, jak i roślin jest bardzo ograniczony, dlatego też przedmiotowe projekty nie wpłyną negatywnie na różnorodność biologiczną.

Działanie termomodernizacyjne wskazane zostały jako +/-. Na etapie budowy istnieje zagrożenie zniszczenia lub zamurowania siedlisk ptaków lub nietoperzy podczas termomodernizacji, na etapie eksploatacji nastąpi poprawa funkcjonowania ekosystemów dzięki lepszej jakości powietrza oraz zmniejszenie antropopresji na ekosystemy wodne, gleby, zabytki, dzięki lepszej jakości powietrza.

5.2 Przewidywane znaczące oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000

Na terenie objętym programem rewitalizacji, ani w jego otoczeniu nie ma obiektów i terenów objętych ochroną na mocy przepisów prawa, zgodnie z treścią Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, na które realizacja któregokolwiek z projektów rewitalizacyjnych mogłaby mieć wpływ. Realizacja projektów rewitalizacyjnych nie będzie związana ze znaczącym oddziaływaniem na najbliżej położone obszary chronione.

Na etapie przygotowywania niniejszej prognozy przewiduje się pozytywny bądź neutralny wpływ planowanych do przeprowadzenia działań – poprawa jakości powietrza, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych będzie miało dobry wpływ na obszary cenne przyrodniczo, w perspektywie długookresowej.

Tabela 4. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na obszary chronione

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*0*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*0*

9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*0*	*0*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+*	*0*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*0*	*0*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*0*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*0*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*+*	*0*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*0*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*0*	*0*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*+*	*0*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*0*	*0*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*0*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*+*	*0*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+*	*0*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*0*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+*	*0*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+*	*0*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+*	*0*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizacja obiektów.*	*+*	*0*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*+*	*0*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*0*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*

7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*0*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+*	*0*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji .*	*+*	*0*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*0*

Źródło: opracowanie własne

Przewidywane w ramach programu rewitalizacji działania nie będą znacząco negatywnie oddziaływać na siedliska cenne przyrodniczo. Nie będą także miały wpływu na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Pośrednio natomiast będą pozytywnie oddziaływać na środowisko przyrodnicze, w tym obszary chronione poprzez działania przyczyniające się do poprawy stanu powietrza atmosferycznego, a poprzez to poprawę funkcjonowania ekosystemów.

5.3 Przewidywane znaczące oddziaływania na zdrowie ludzi

Realizacja przedsięwzięć wskazanych w programie rewitalizacji nie będzie mieć wpływu na pogorszenie stanu zdrowia ludzi. Przewidywane oddziaływanie na zdrowie ludzi – pośrednie i bezpośrednie w skali lokalnej w odniesieniu do poszczególnych typów przedsięwzięć w ramach Programu zostało przedstawione w kolejnej tabeli:

Tabela 5. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zdrowie ludzi

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*+*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*+*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*+*	*+/-*

10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	+	+/-
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	+	+/-
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	+	+/-
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	+	+/-
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	+	+/-
15	*Fara historyczne serce Radomia*	+	+/-
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	+	+/-
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	+	+/-
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	+	+/-
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	+	+/-
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	+	+/-
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	+	+/-
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	+	+/-
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	+	+/-
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	+	+/-
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	+	+/-

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	+	+/-
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	0	0
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	+	+/-
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	+	+/-

5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*+*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*+*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*+/-*

Źródło: opracowanie własne

Bezpośrednie oddziaływanie negatywne będzie występować w przypadku projektów rewitalizacyjnych związanych z inwestycjami wymagającymi podejmowania prac budowlanych, modernizacyjnych i montażowych. Oddziaływanie będzie związane z pojawieniem się takich czynników negatywnych jak hałas, drgania (oddziaływanie chwilowe), pylenie, emisje do gruntu oraz wód, utrudnienia komunikacyjne. Należy podkreślić, że wymienione uciążliwości będą występować tylko w najbliższym sąsiedztwie prowadzonych robót budowlanych, a emisja zanieczyszczeń będzie mieć charakter krótkoterminowy, okresowy, chwilowy i odwracalny, ponieważ ustanie po zakończeniu realizacji prac.

Realizacja kilku inwestycji jednocześnie przebiegających w bliskim sąsiedztwie, w tym samym czasie stwarza prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływania skumulowanego, gdzie uciążliwości m.in. hałas, drgania (oddziaływanie chwilowe), pylenie, utrudnienia komunikacyjne, mogą mieć znaczny wpływ na stan zdrowia ludzi.

Projekty rewitalizacyjne uwzględnione w programie rewitalizacji będą miały pozytywny wpływ na zdrowie ludzi zwłaszcza w perspektywie długoterminowej. W szczególności dotyczyć to będzie działań zwiększających efektywność energetyczną obiektów, które bezpośrednio będą wpływać na ograniczenie niskiej emisji, zanieczyszczeń, w tym CO2 i pyłów oraz poprawę stanu środowiska atmosferycznego. Ponadto, działania te wpływają na ograniczenie skutków zmian klimatu, co również będzie miało pozytywny oddźwięk na zdrowie ludzi.

Wszystkie typy działań będą przekładać się w efekcie na poprawę warunków życia i wzrost dobrobytu społeczeństwa. Wdrożenie programu rewitalizacji pozwoli ograniczyć proces dezintegracji struktur społecznych, pozwoli na wzmocnienie lokalnej integracji i poczucia tożsamości mieszkańców z miastem Radom. Realizacja założeń programu przyczyni się do ograniczenia skali wykluczenia społecznego mieszkańców poprzez realizację projektów ukierunkowanych na aktywizację zawodową młodzieży, a także rozwój firm działających na rynku lokalnym, wzmocnienie ich potencjału i osiągnięcie przewagi konkurencyjnej.

5.4 Przewidywane znaczące oddziaływania na jakość i zasoby wód

Przewiduje się, że zadania planowane do realizacji w ramach PR Gminy Miasta Radomia – obejmujące zadania, w ramach których będą wykonywane prace budowlane, będą miały w większości niewielki wpływ na środowisko gruntowo – wodne oraz gospodarkę wodno-ściekową miasta. Na obecnym etapie planowania, szacuje się, że charakter zadań nie wskazuje na konieczność prowadzenia głębokich wykopów wymagających odwodnienia, w związku z czym wpływ na wody powierzchniowe i podziemne w trakcie robót ziemnych nie będzie występował.

Negatywny wpływ na wody może wystąpić jedynie w fazie budowy, w przypadku projektów infrastrukturalnych. W trakcie budowy istnieje potencjalne niebezpieczeństwo zanieczyszczenia gruntów substancjami ropopochodnymi pochodzącymi ze sprzętu budowlanego i środków transportu. Aby zminimalizować niebezpieczeństwo skażenia zaplecze budowy, na którym będzie parkował ten sprzęt, powinno zostać zorganizowane na terenie utwardzonym, zabezpieczonym warstwą nieprzepuszczalną. Oprócz tego stan sprzętu budowlanego i środków transportu powinien być na bieżąco monitorowany. Zminimalizuje to potencjalne zagrożenie dla środowiska gruntowo–wodnego. Na etapie opracowania organizacji budowy powinno się zapewnić odpowiednie warunki sanitarne pracownikom (np. poprzez ustawienie kabin przewoźnych). Na etapie eksploatacji, w obiektach wskazanych do rewitalizacji w ramach realizacji projektu będzie wykorzystywana woda do celów socjalno-gospodarczych i w związku z tym będą powstawać ścieki sanitarne. Ścieki sanitarne będą odprowadzane do zewnętrznej sieci kanalizacji sanitarnej i kierowane do oczyszczalni ścieków. Wody opadowe z terenów utwardzonych będą odprowadzane do kanalizacji deszczowej.

Tabela 6. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na jakość wód

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*0*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z*	*0*	*+/-*

	otoczeniem		
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*0*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*0*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*0*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*0*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*0*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*0*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*+/-*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*0*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*0*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+*	*+/-*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*0*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*0*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*+/-*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*

6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*0*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*0*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*0*	*0*

Źródło: opracowanie własne

Projekty rewitalizacyjne uwzględnione w programie rewitalizacji nie będą negatywnie oddziaływać na jakość wód powierzchniowych ani podziemnych w perspektywie długoterminowej. Podjęcie odpowiednich działań ochronnych podczas realizacji prac dotyczących inwestycyjnych powinno zminimalizować ryzyko incydentalnego zanieczyszczenia wód. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wpłynie pozytywnie na stan wód powierzchniowych i podziemnych.

5.5 Przewidywane znaczące oddziaływania na jakość powietrza

Po dokonaniu zaplanowanych w ramach PR inwestycji, prognozuje się poprawę jakości powietrza. Na poprawę jakości powietrza będą w głównej mierze wpływały działania termomodernizacyjne oraz likwidujące niską emisję, po zakończeniu ich realizacji. W wyniku realizacji projektów nastąpi:

- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i zmniejszenie presji antropogenicznej na środowisko powodowanej spalaniem węgla;
- poprawa jakości powietrza dzięki zmniejszonemu zapotrzebowaniu budynków na energię uzyskiwaną ze spalania paliw kopalnych; zmniejszenie emisji gazów i pyłów;
- zmniejszenie wydobycia paliw kopalnych ze względu na obniżone zapotrzebowanie na nie dzięki przeprowadzonej termomodernizacji budynków;
- poprawa funkcjonowania ekosystemów dzięki lepszej jakości powietrza;
- zmniejszenie zachorowań ludzi dzięki lepszej jakości powietrza;
- zmniejszenie antropopresji na ekosystemy wodne, gleby, zabytki dzięki lepszej jakości powietrza;
- ograniczenie emisji komunikacyjnej, co wpłynie korzystnie na stan powietrza, a pośrednio na zdrowie mieszkańców, w przypadku realizacji projektów transportowych.

Negatywne oddziaływanie będzie miało miejsce głównie na etapie prowadzenia prac budowlanych, spowodowane pracą maszyn budowlanych i środków transportu emitujących zanieczyszczenia powstające ze spalania paliw w silnikach spalinowych (tlenki azotu, benzen, tlenek węgla, węglowodory alifatyczne i aromatyczne). Dodatkowo dojdzie do emisji pyłów podczas prac ziemnych i w czasie ruchu pojazdów po nawierzchniach nieutwardzonych, a także emisji węglowodorów podczas układania nawierzchni bitumicznych. Emisja tych zanieczyszczeń będzie miała charakter lokalny i ograniczony do dość krótkiego okresu czasu. Dlatego też nie będzie powodować znacznych uciążliwości i kumulacji w środowisku.

Przewidywane wpływy projektów realizowanych z ramach programu rewitalizacji w odniesieniu do pośrednich i bezpośrednich typów oddziaływania przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 7. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na jakość powietrza

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*+*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*0*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*+*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*0*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*+*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*+/-*

20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	+	+/-
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	+	+/-
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	+	+/-
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	+	+/-
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	+	+/-
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście”*	0	+/-
POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	+	+/-
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	0	0
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	+	+/-
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	0	+/-
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	0	0
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	0	0
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	0	+/-
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	+	+/-
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	0	+/-
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	+	+

Źródło: opracowanie własne.

5.6 Przewidywane znaczące oddziaływania na powierzchnię ziemi

Zakres działań proponowany do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia nie powinien w sposób istotny negatywnie oddziaływać na ogólne cechy charakteryzujące powierzchnię ziemi. Przewidywane oddziaływanie na powierzchnię ziemi – pośrednie i bezpośrednie w skali lokalnej w odniesieniu do poszczególnych typów przedsięwzięć w ramach programu zostało przedstawione w kolejnej tabeli.

Tabela 8. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na powierzchnię ziemi

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*0*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*0*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*0*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*0*	*+/-*

18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*0*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*0*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*0*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*+/-*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*0*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*0*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+*	*+/-*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*0*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*0*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*+/-*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*0*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*+*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*0*	*+/-*

Źródło: opracowanie własne

Bezpośrednie oddziaływanie negatywne mogą występować w przypadku projektów rewitalizacyjnych związanych z inwestycjami wymagającymi podejmowania prac budowlanych, modernizacyjnych. Oddziaływanie negatywne, mogące wystąpić jedynie na etapie prowadzenia robót budowlanych, będzie związane z pojawieniem się takich czynników jak pylenie, emisje do gruntu oraz wód. Należy podkreślić, że wymienione uciążliwości będą występować tylko w najbliższym sąsiedztwie prowadzonych prac budowlanych, a emisja zanieczyszczeń będzie mieć charakter krótkoterminowy, okresowy, chwilowy i odwracalny, ponieważ ustanie po zakończeniu realizacji prac. Realizacja projektów infrastrukturalnych i budowlanych może spowodować naruszenie struktury i profilu przypowierzchniowej warstwy ziemi oraz zniszczenie biologicznych funkcji gleby. Zakres negatywnych oddziaływań związany z pracami budowlanymi, w tym składowanie odpadów, deniwelacja terenu, będzie mieć charakter trwały, ale ograniczony jedynie do zagospodarowanej danej powierzchni. Działania rewitalizacyjne przewidziane w ramach programu rewitalizacji, szczególnie polegające na ochronie i wzmacnianiu bioróżnorodności oraz usuwania zanieczyszczeń z gruntu, wzmocnienia naturalnej odporności gleb na degradację będzie oddziaływać pozytywnie na powierzchnię ziemi.

Ze względu na charakter przedsięwzięć realizowanych w ramach PR nastawionych na racjonalne i optymalne wykorzystanie istniejącej bądź planowanej infrastruktury oraz zasobów przyrodniczych nie przewiduje się negatywnych oddziaływań programu na powierzchnię ziemi i gleby. Podczas realizacji PR przewiduje się, iż wszystkie działania prowadzone będą z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, a co za tym idzie będą pozytywnie wpływały na powierzchnię ziemi i glebę. Ich celem będzie takie prowadzenie prac związanych z nowopowstającą bądź modernizowaną infrastrukturą, aby działania te nie przyczyniały się do degradacji gleby.

5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania na krajobraz

Realizacja projektów rewitalizacyjnych w ramach PR, związanych z modernizacją infrastruktury w bezpośredni sposób będzie oddziaływać na krajobraz, przede wszystkim dotyczy to działań w ramach projektów realizujących cele związane z poprawą jakości przestrzeni publicznej i stanu zabudowy w Śródmieściu i Mieście Kazimierzowskim. Wszystkie działania rewitalizacyjne mają na celu poprawę warunków przestrzennych (w tym estetykę przestrzeni publicznych), społecznych oraz gospodarczych, dlatego też nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania na krajobraz realizowanych projektów.

Przewidywane oddziaływanie na krajobraz – pośrednie i bezpośrednie w skali lokalnej w odniesieniu do poszczególnych typów przedsięwzięć w ramach programu zostało przedstawione w kolejnej tabeli:

Tabela 9. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na krajobraz

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*

4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58", jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*+*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*+*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*+*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*+*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*+*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*+*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*+*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*+*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*+*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*+*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*+*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*+*	*+/-*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*0*	*+/-*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*+*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*0*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*+/-*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*+*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*+*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*0*	*+/-*

Źródło: opracowanie własne

W przypadku przebudowy przestrzeni publicznych oraz obiektów infrastruktury takich jak: budynki, parkingi, ścieżki, stanowiące bardzo często dominanty krajobrazowe o wiodącym oddziaływaniu wizualnym w krajobrazie, a także elementów małej architektury m.in. promującej bądź informującej o danym przedsięwzięciu, ich umiejscowienie i ilość będzie miało wpływ na krajobraz. Zrewitalizowane przestrzenie oraz zmodernizowana infrastruktura przyczyni się do poprawy wizerunku miasta Radomia.

Wszystkie projekty mają również na celu ochronę obszarów cennych kulturowo i przyrodniczo. Pamiętać jednak należy, aby nowe obiekty były zaprojektowane tak, aby komponowały się z otoczeniem, nie powodując konfliktów z aktualnym zagospodarowaniem przestrzeni (w pełnej zgodności z ustaleniami obowiązujących dokumentów planistycznych). Jedyne oddziaływanie negatywne może wystąpić na etapie realizacji prac budowlanych i będzie ono miało charakter przejściowy, krótkotrwały.

Zakłada się, iż realizowane w ramach PR projekty, poprzez uwzględnioną w Programie zasadę zrównoważonego rozwoju, będą minimalizować negatywne oddziaływanie działalności człowieka na środowisko, a także charakteryzować się będą innowacyjnością oznaczającą konieczność transformacji w kierunku zielonej gospodarki, co bezpośrednio przełoży się na pozytywne oddziaływanie Programu na krajobraz. Podczas realizacji Programu przewiduje się, iż wszystkie

działania prowadzone będą z zachowaniem poszanowania krajobrazu, a prace związane z budową bądź modernizacją infrastruktury będą przyczyniać się do poprawy jakości estetycznej krajobrazu. Wdrożenie PR będzie oddziaływać pozytywnie na środowisko tylko wtedy, gdy będą przestrzegane zasady oraz przepisy prawa związane z ochroną krajobrazu. Nie przestrzeganie tych zasad spowoduje pogłębiający się chaos przestrzenny i degradację krajobrazu w skali lokalnej i regionalnej, a tym samym wdrożenie PR będzie oddziaływał negatywnie na środowisko.

5.8 Przewidywane znaczące oddziaływania na zasoby naturalne

Realizacja projektów rewitalizacyjnych w ramach programu rewitalizacji jest nakierowana na poprawę stanu technicznego obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i nie będzie miała znaczącego negatywnego wpływu na stan zasobów naturalnych w Radomiu. Przewidywane wpływy projektów rewitalizacyjnych realizowanych z ramach PR w odniesieniu do pośrednich i bezpośrednich typów oddziaływania przedstawione zostały w tabeli poniżej:

Tabela 10. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zasoby naturalne

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*0*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*0*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*+/-*

14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*0*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*0*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*0*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*0*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*0*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*0*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*+/-*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+*	*+/-*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*+*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*+*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*+/-*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*0*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję*	*0*	*+/-*

	rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji		
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*+/-*

Źródło: opracowanie własne

Negatywne oddziaływanie na zasoby naturalne może wystąpić w przypadku realizacji projektów rewitalizacyjnych wymagających prowadzenia prac budowlanych i modernizacyjnych zwłaszcza w pobliżu wód powierzchniowych, zbiorników wodnych lub w bezpośrednim sąsiedztwie złóż surowców. Jednakże, o ile wystąpią, będzie to wyłącznie oddziaływanie krótkoterminowe i chwilowe. Zakładając racjonalne wykorzystanie dostępnych materiałów na potrzeby budowy tj. woda, piasek, kruszywa budowlane, omawiane oddziaływanie będą marginalne. Realizacja tego typu przedsięwzięć przyczyni się także do wzrostu popytu na materiały budowlane, a tym samym na surowce niezbędne do ich wytworzenia.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych wynikających z wdrożenia programu rewitalizacji będzie miała pozytywny wpływ na zasoby naturalne w perspektywie długoterminowej.

5.9 Przewidywane znaczące oddziaływania na klimat

Przewiduje się, iż projekty rewitalizacyjne realizowane w ramach programu rewitalizacji nie będą znacząco negatywnie oddziaływać na klimat. Przewidywane wpływy projektów rewitalizacyjnych realizowanych z ramach PR w odniesieniu do pośrednich i bezpośrednich typów oddziaływania przedstawione zostały w tabeli poniżej:

Tabela 11. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na klimat

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne*	*+*	*+/-*

	Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne		
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*+*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	*0*	*+/-*
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*0*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*0*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*+*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*0*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*+*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*0*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*+*	*+/-*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+*	*+/-*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+*	*+/-*

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	*+*	*+/-*
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*+*	*+/-*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia*	*0*	*+/-*

	Ratunkowego		
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*0*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+*	*+/-*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*0*	*+/-*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*+/-*

Źródło: opracowanie własne

Specyfika prac realizowanych w ramach projektów rewitalizacyjnych nie przyczyni się do znacznych emisji zanieczyszczeń czy też gazów cieplarnianych, które miałyby wpływ na stan klimatu. Potencjalnie występujące negatywne oddziaływania mogą mieć charakter krótkotrwały, chwilowy i odwracalny. Skala oddziaływania projektów rewitalizacyjnych będzie przyjmować charakter lokalny. Realizacja Planu będzie mieć pozytywny wpływ na klimat poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

5.10 Przewidywane znaczące oddziaływanie na zabytki i dziedzictwo kulturowe

Przewiduje się, iż projekty rewitalizacyjne realizowane w ramach programu rewitalizacji nie będą znacząco negatywnie oddziaływać na zabytki i dziedzictwo kulturowe. Przewidywane wpływy projektów rewitalizacyjnych realizowanych z ramach PR w odniesieniu do pośrednich i bezpośrednich typów oddziaływania przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 12. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zabytki i dziedzictwo kulturowe

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*

7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	+	+/-
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	+	+/-
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	+	+/-
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	+	+/-
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	+	+/-
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)*	+	+/-
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	0	+/-
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	0	+/-
15	*Fara historyczne serce Radomia*	+	+/-
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	+	+/-
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	+	+/-
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	0	+/-
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	0	+/-
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	+	+/-
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	0	+/-
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	0	0
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	+	+/-
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	0	0
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	0	0

POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE			
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Oddziaływanie pośrednie**	**Oddziaływanie bezpośrednie**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.*	+	+/-

2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*+*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*0*	*0*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*0*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*+*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*0*	*0*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*0*	*0*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*0*

Źródło: opracowanie własne

Realizacja projektów rewitalizacyjnych w ramach programu rewitalizacji jest nakierowana na poprawę stanu technicznego obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego, i nie będzie miała znaczącego negatywnego wpływu na stan zasobów naturalnych w Radomiu. Negatywne, przejściowe i najczęściej krótkotrwałe oddziaływanie na wszystkie dobra materialne rozumiane jako budynki, infrastruktura oraz zabytki niesie za sobą faza realizacyjna zaplanowanych w PR działań. W czasie prowadzenia prac w pobliżu zabudowań w tym szczególnie zabytków dojdzie do emisji dźwięku i wibracji z maszyn budowlanych oraz transportu i przeładunku materiałów budowlanych. Wszelkie działania w tym zakresie będą uzgadniane z konserwatorem zabytków, tak aby zminimalizować ewentualny negatywny wpływ na stan substancji zabytkowej.

Ponadto, poprawa jakości powietrza w wyniku realizacji projektów termo modernizacyjnych, wpłynie na zmniejszenie zanieczyszczeń, sadzy i kwaśnych dreszczów, co w dużej mierze również będzie miało pozytywny wpływ na zabytki i dziedzictwo kulturowe Miasta Kazimierzowskiego. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć w zdecydowanej większości przyczyni się do zmniejszenia emisji pyłów na budynkach stanowiących dobra materialne lub obiektach zabytkowych oraz redukcji wibracji i dźwięku, które powodują naruszenie konstrukcji budynków a zwłaszcza budynków zabytkowych.

5.11 Podsumowanie potencjalnego oddziaływania na środowisko

Tabela poniżej zawiera wyniki analiz przeprowadzonych dla poszczególnych komponentów środowiska oraz aspektów oddziaływań (rozdziały 5.1 – 5.10). Zawiera także informacje o możliwych bezpośrednich oddziaływaniach negatywnych, jakie mogą pojawić się w trakcie realizacji programu, lub w wyniku jego realizacji. Negatywne oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska, mogą być związane przede wszystkim z realizacją projektów inwestycyjnych. Wystąpienie

ewentualnych negatywnych oddziaływań możliwe będzie jedynie na etapie prowadzenia prac budowlanych i będą to oddziaływania krótkotrwałe i odwracalne. Projekty nieinwestycyjne, tzw. miękkie będą neutralnie oddziaływać na analizowane komponenty środowiska. Ponadto, mając na uwadze zasadę przezorności, należy zachowywać wszelkie procedury prawne w zakresie wymagań ochrony środowiska związane z planowaniem i realizacją działań inwestycyjnych oraz posiłkować się konkretnymi ocenami oddziaływania na środowisko dla poszczególnych inwestycji.

Tabela 13. Przewidywane potencjalne bezpośrednie oddziaływania przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowisko

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE											
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Różnorodność biologiczna**	**Obszary chronione**	**Ludzie**	**Woda**	**Powietrze**	**Powierzchnia ziemi**	**Krajobraz**	**Zasoby naturalne**	**Klimat**	**Zabytki**
1	*Radomskie Centrum Wspierania Rodziny (RCWR)*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
2	*Wsparcie osób z obszaru rewitalizacji na rzecz aktywizacji i integracji społecznej – Dom Spotkań „Stara Apteka”*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
3	*Poprawa zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do usług społecznych i rozwój sektora ekonomii społecznej*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
4	*Cykliczne spotkania na Rynku o charakterze integracyjno-kulturalnym, artystycznym, edukacyjnym*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
5	*Galeria sztuki współczesnej – organizacja cyklicznych wydarzeń artystycznych w „Galerii 58”, jak również w przestrzeni publicznej*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
6	*Ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego poprzez organizację cyklicznych imprez*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
7	*Odtworzenie funkcji XIX-wiecznego hotelu Europa jako obiektu historycznego miasta Radomia - remont budowlano-konserwatorski*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
8	*Remont zabytkowej oficyny przy Placu Konstytucji 3. Maja 8A oraz jej adaptacja na funkcje społeczne i gospodarcze wraz z poprawą warunków mieszkaniowych*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
9	*Remont zdegradowanej oficyny wraz z podwórzem z adaptacją części pomieszczeń (wraz z podwórzem) na cele muzealne (Mobilne Muzeum Rowerów Zabytkowych) oraz działania animacyjne*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
10	*Remont i przebudowa kamienic na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rynek 12 i Wałowej 22 wraz z otoczeniem*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
11	*Remont i przebudowa kamienicy na obszarze Miasta Kazimierzowskiego w Radomiu przy ul. Rwańskiej 17 wraz z nową zabudową od ul. Szewskiej 20 w Radomiu wraz z otoczeniem*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
12	*Adaptacja zabytkowej kamienicy Rynek 16/Rwańska 1 na cele mieszkalne, gospodarcze (inkubator przedsiębiorczości) i*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*

	społeczno-edukacyjne (żłobek i przedszkole)										
13	*Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania z przeznaczeniem na funkcje usługowe, handlowe i mieszkalne budynku przy ul. Rynek 8 w Radomiu*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
14	*Zmiana sposobu użytkowania z rozbudową i przebudową istniejącego budynku huty szkła na budynek usługowy z instalacjami wewnętrznymi*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
15	*Fara historyczne serce Radomia*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
16	*Rewitalizacja obiektów po Archiwum Państwowym przy ul. Rynek 1*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
17	*Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Rwańska 2/ Rynek 15/ oraz Rwańska 4/ Rynek 14/ Grodzka 1 wraz z zagospodarowaniem placu Rynku*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
18	*Adaptacja budynku przy ul. J. Kilińskiego 20 na potrzeby Publicznego Przedszkola nr 4*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
19	*Termomodernizacja budynku Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska w Radomiu przy ul. Traugutta 52 i rozszerzenie działalności na rzecz działań społecznych*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
20	*Poprawa jakości i rozszerzenie zakresu usług oraz uczestnictwa w kulturze poprzez remont zabytkowego budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
21	*Poprawa układu komunikacyjnego oraz obniżenie niskiej emisji w Śródmieściu*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
22	*Poprawa jakości i dostępu do usług zdrowotnych dzięki kompleksowej modernizacji Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr T. Chałubińskiego*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
23	*Termomodernizacja zespołu zabytkowych budynków Parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Radomiu oraz wykorzystanie innowacyjnych (alternatywnych) źródeł energii*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
24	*Termomodernizacja infrastruktury budowlanej wraz z budową systemu uzyskiwania energii odnawialnej w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Radomiu*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
25	*Budowa i modernizacja sieci wod-kan. z rozdziałem kanalizacji sanitarnej w dzielnicy „Śródmieście"*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE											
Lp.	**Nazwa przedsięwzięcia**	**Różnorodność biologiczna**	**Obszary chronione**	**Ludzie**	**Woda**	**Powietrze**	**Powierzchnia ziemi**	**Krajobraz**	**Zasoby naturalne**	**Klimat**	**Zabytki**
1	*Poprawa stanu wielorodzinnych budynków mieszkalnych*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*

	remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów.										
2	*Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
3	*Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz podłączenia nowych odbiorców na obszarze Śródmieście*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
4	*Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta m.in. poprzez tworzenie nowych placówek szkoleniowych, powstanie Centrum Edukacyjnego z Laboratorium Symulacji medycznych w Radomskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego*	*0*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
5	*Poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowania oferty do potrzeb rynku pracy*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
6	*Organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, w tym organizację cyklicznych wydarzeń*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
7	*Prace modernizacyjne, restauratorskie i konserwatorskie w obiektach zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji.*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*
8	*Termomodernizacja obiektów oświatowych, kultury i administracji publicznej*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
9	*Działania w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych, w tym m.in. przebudowa Placu Jagiellońskiego – prace rewitalizacyjne i modernizacyjne terenu Placu, w tym: modernizacja istniejącej infrastruktury, drzewostanu oraz wzbogacenie terenu o funkcję rekreacyjno-zabawową i małą architekturę pod kątem funkcjonowania placu jako wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i rekreacji*	*+/-*	*0*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*
10	*Ograniczenie niskiej emisji poprzez wymianę palenisk węglowych na ekologiczne źródła ciepła w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego.*	*+*	*0*	*+/-*	*0*	*+*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*+/-*	*0*

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z przeprowadzonych analiz wdrożenie projektów w ramach PR w dłuższej perspektywie czasu będzie wiązało się z pozytywnym oddziałaniem na zdrowie ludzi, bioróżnorodność biologiczną, krajobraz, zasoby naturalne oraz klimat. Projekty rewitalizacyjne wpłyną na zwiększenie potencjału kulturowego i przyrodniczego, a tym samym pozytywne oddziaływać będą na krajobraz oraz środowisko przyrodnicze poprzez przywracanie terenom wartości użytkowych. Zasadniczo przedsięwzięcia zmierzać będą do podkreślenia atrakcyjnych warunków kulturowych występujących na terenie miasta Radomia. Realizacja działań polegających na budowie bezpiecznych ogólnodostępnych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych będzie miała pozytywny wpływ na realizację potrzeb mieszkańców w zakresie rekreacji i wypoczynku oraz przyczyni się do wzmocnienia poczucia tożsamości i lokalnej integracji społecznej.

Przeprowadzone działania będą mieć również pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców, dzięki możliwej do osiągnięcia poprawie jakości powietrza oraz zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska.

Każde z zamierzonych przedsięwzięć pozytywnie oddziaływać będzie zarówno na sferę społeczną, jak i ekonomiczną i środowiskową, a ponadto przyczyni się do poprawy lokalnej infrastruktury oraz pokonywania barier społecznych.

W ramach podsumowania należy zaznaczyć, że wpływ realizacji celów *Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* poprzez konkretne zadania ma charakter pozytywny. W efekcie prognozuje się poprawę jakości środowiska i jego funkcjonowania.

5.12 Transgraniczne oddziaływanie projektu *Programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023* na środowisko

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym z dnia 25 lutego 1991 r. oraz z Ustawy Prawo Ochrony Środowiska.

W świetle tych dokumentów specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje realizowane w jednym państwie, ale zasięgiem oddziaływania obejmujące terytorium innego państwa, mogąc tym samym powodować znaczące negatywne skutki dla środowiska.

Miasto Radom nie jest położone na terenach przygranicznych, a realizacja programu rewitalizacji Gminy Miasta Radomia nie powoduje żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby mieć znaczenie transgraniczne. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach PR ma charakter regionalny, i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja Programu Rewitalizacji wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw. Wobec tego, dokument ten nie musi być poddawany procedurze transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

5.13 Oddziaływania skumulowane

Ocena skumulowanego wpływu na środowisko przedsięwzięć wynikających z PR została wykonana na podstawie informacji będących wynikiem przeprowadzonych ocen cząstkowych. W czasie jej wykonywania uwzględniano oddziaływania przewidywanych przedsięwzięć inwestycyjnych w odniesieniu do istotnych celów i wskaźników ochrony środowiska, co umożliwiło ustalenie

(znaczącego lub nieistotnego) skumulowanego wpływu na środowisko. Ocena skumulowanych oddziaływań została przeprowadzona z uwzględnieniem:

- dodatkowych środków mających na celu zapobieganie, zminimalizowanie i kompensację oddziaływań poszczególnych projektów zaproponowanych w dokumencie,
- środków, które zapewniają pozytywne skutki, rekompensujące ogólne negatywne oddziaływania ocenianego projektu, celu lub wskaźnika ochrony środowiska,
- zmian lub rozwiązań w zakresie realizacji programu, które będą wprowadzane podczas jego ewaluacji.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż przy zachowaniu ostrożności i uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju podczas realizacji poszczególnych projektów, a także zastosowaniu proponowanych rozwiązań (rozdział 6) mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, między większością zaplanowanych działań nie będą występowały znaczące interakcje (lub będą pomijalne w skutkach dla środowiska). Zatem realizacja PR nie powinna powodować oddziaływań skumulowanych. W przypadku nie zachowania powyższych założeń oddziaływania skumulowane mogą przejawiać się:

a) negatywnymi zmianami w krajobrazie,
b) lokalnymi zanieczyszczeniami środowiska lub innymi niekorzystnymi oddziaływaniami na elementy środowiska.

Ad. a) W przypadku nieprzestrzegania zasad związanych z ostrożnością i integracją działań, w tym zwłaszcza zasad wymienionych w Rozdziale 6, może nastąpić:

- utrata ciągłości przestrzeni zielonych w mieście,
- lokalne pogorszenie funkcjonowania cennych przyrodniczo i krajobrazowo terenów zielonych,
- utrata jakości przestrzeni publicznych lub walorów dziedzictwa kulturowego.

Ad. b) Kumulacja oddziaływań (np. zanieczyszczenie powietrza, lub wody, lub pogorszenie jakości gleb, znaczący uszczerbek zasobów zieleni, pogorszenie jakości krajobrazu itd.) może wyniknąć z realizacji przedsięwzięć, które nie są wskazane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, i dla których procedura OOŚ nie będzie wymagana. Bardzo ważna jest w tym przypadku procedura screeningu, którą powinien prowadzić organ wydający stosowne decyzje.

6. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz na integralność tego obszaru

Propozycje zapobiegania lub ograniczania oddziaływań negatywnych uwzględniają zasadę przezorności, zgodnie z którą w przypadkach, gdy negatywne oddziaływanie na środowisko dla danych działań nie jest możliwe do jednoznacznego określenia (ze względu na deficyt informacji), wszelkie prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków traktuje się tak, jak pewność ich wystąpienia. Dlatego też przedstawiono ramowe zasady mające na celu zapobieganie lub ograniczanie negatywnych oddziaływań:

- Przestrzeganie w lokalizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych następujących zasad:
  - otwarte tereny zielone i wody są pełnoprawnymi formami użytkowania terenu i stanowią zielononiebieską infrastrukturę miasta i jego obrzeży, a nie rezerwę inwestycyjną,
  - w pierwszej kolejności sięga się po tereny uprzednio zagospodarowane (brownfield) jako po tereny inwestycyjne,
  - zabudowa na terenach nowo zajmowanych np. pod działalność gospodarczą powinna być zwarta, a teren zagospodarowywany oszczędnie,
- Szczególnie wnikliwe analizowanie potencjalnych zagrożeń środowiskowych, jakie mogą ujawnić się na etapie inwestycji w obszarze zdegradowanym.

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w projekcie PR mogą powodować głównie przejściowe uciążliwości dla środowiska. Dotyczy to przede wszystkim projektów infrastrukturalnych na etapie ich realizacji, należy zatem zwrócić szczególną uwagę na przebieg prac budowlanych (oddziaływania te będą miały w większości charakter odwracalny i będą występowały krótkoterminowo). Negatywne oddziaływanie na środowisko wynikające z realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych można ograniczyć poprzez podjęcie i zastosowanie odpowiednich kroków zapobiegawczych (np. poprzez prawidłowe sporządzenie projektu, uwzględniającego potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jak i w fazie eksploatacji oraz w końcowej fazie życia obiektu - likwidacji budowli/ budynku/ infrastruktury oraz analizę cyklu życia).

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie środowiskowe prac budowlanych należą:

- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych,
- prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy w czasie realizacji inwestycji,
- dostosowanie prac do harmonogramu robót,
- nadzór nad skutecznością i jakością realizacji,
- stosowanie wysokiej klasy rozwiązań technicznych,
- racjonalne gospodarowanie materiałem budowlanym,
- ograniczanie i oszczędzanie podczas budowy surowców (woda, piasek, energia),
- segregacja odpadów powstających na terenie budowy,
- właściwe zagospodarowanie odpadów
- oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane i modernizacyjne w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac,
- stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, stałe prowadzenie nadzoru budowlanego oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP,
- ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu,
- stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych, ograniczające jednocześnie uciążliwości przez niewywoływane,
- stosowanie roślinności izolacyjnej (obudowa biologiczna wzdłuż ciągów komunikacyjnych)
- prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków.

Termomodernizacja budynków może spowodować zagrożenie dla siedlisk ptaków lub nietoperzy. Aby temu zapobiec należy sprawdzić czy budynek jest wykorzystywany jako schronienie tych zwierząt, a także dokonać rozpoznania gatunków, liczebności populacji oraz lokalizację schronień. Następnie zalecana jest obserwacja, która ma za zadanie szacowanie potencjalnej szkody i planowanie działań zapobiegawczych oraz środków zaradczych:

a) zabezpieczanie szczelin i otworów,
b) prowadzenie prac powinny być prowadzone pod nadzorem ornitologicznym,
c) należy zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień.

Jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu, np. poprzez przygotowanie skrzynek dla ptaków i nietoperzy wraz z ich montażem odpowiednich miejscach.

Istotne jest zachowanie drożności korytarzy ekologicznych oraz utrzymanie głównych szlaków migracji zwierząt. Należy dążyć do ochrony przed zabudową lub znaczącym przekształceniem terenów zadrzewionych, elementów krajobrazowych o wartości kulturowej bądź przyrodniczej (takich jak niewielkie starorzecza i mokradła, pozostałości wydm, nadrzecznych drzew i zadrzewień) oraz obszarów nieleśnych stanowiących ostoje cennych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych obszarów ważnych.

Aby zminimalizować negatywne oddziaływanie realizowanych projektów związanych z usuwaniem części istniejących drzew i krzewów, należy stosować kilka podstawowych zasad:

- generalnie usuwanie drzew i krzewów z obszarów rewitalizowanych powinno być podyktowane ich złym stanem zdrowotnym lub korektą nieprawidłowo przeprowadzonych nasadzeń oraz usuwaniem samosiewu;
- dopuszcza się usuwanie drzew kolidujących z planowaną zabudową, przy braku możliwości ich przesadzenia oraz po rozważeniu wariantów lokalizacyjnych obiektów;

W trakcie prac budowlanych należy też zwrócić uwagę na odpowiednie zabezpieczenie drzew w bezpośrednim sąsiedztwie przeprowadzanych prac budowlanych. Można to osiągnąć poprzez owinięcie pni jutą, mchem lub innym miękkim materiałem, a następnie deskami oraz obwiązanie sznurem lub drutem zabezpieczającym przed odkryciem. Uszkodzenie korzeni może także nastąpić przy wykonywaniu instalacji podziemnych. Najbardziej niebezpieczne dla roślin jest wykonywanie prac ziemnych latem (przesuszenie) oraz zimą (przemarznięcie). Najbezpieczniej, gdy rośliny są w okresie spoczynku. Ponieważ ciężki sprzęt budowlany może zniszczyć korzenie drzew w obrębie wykopów, wszelkie roboty ziemne w obrębie systemu korzeniowego powinny być wykonywane ręcznie. Odsłonięte korzenie drzew na czas budowy powinny zostać okryte np. matami ze słomy lub tkanin workowatych. Ze względu na możliwość występowania gatunków ptaków objętych ochroną oraz nietoperzy w dziuplach drzew stanowiących kryjówki, dla ich ochrony konieczne jest zachowanie starodrzewia oraz wskazane jest wieszanie specjalnej konstrukcji budek lęgowych. Normalnym tokiem postępowania jest w takim przypadku zawiadomienie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i postępowanie zgodnie z jego wskazaniami.

7. Analiza wariantowa

W niniejszym dokumencie przyjęto możliwość wystąpienia następujących wariantów:

1) Wariant „zero" – polegający na zaniechaniu realizacji działań wynikających z PR (skutki środowiskowe opisano w rozdziale 7.1),
2) Wariant realizacyjny polegający na poszukiwaniu innych sposobów wdrażania dla zaplanowanych typów przedsięwzięć.

Realizacja niektórych zamierzeń PR może skutkować wystąpieniem negatywnych oddziaływań na środowisko, jednak będą one znacząco mniejsze w porównaniu ze skutkami jakie mogły by wystąpić w przypadku odstąpienia od realizacji Programu, co potwierdza analiza wariantu „zero" przeprowadzona w rozdziale 7.1. Należy mieć na uwadze, że realizacja Programu jako całości jest nie tylko szansą na uzyskanie wymiernych, pozytywnych skutków środowiskowych, ale także wzajemne zależności planowanych do realizacji działań umożliwią osiągnięcie efektu synergii. Ewentualne negatywne oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć na środowisko mogą zostać zminimalizowane poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych lub /i odpowiedniej, uwzględniającej specyficzne uwarunkowania lokalizacji.

7.1 Analiza wariantu „zero" – zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu PR Gminy Miasta Radomia na środowisko

Zidentyfikowane, w obszarze objętym działaniami rewitalizacyjnymi, tj. Śródmieściu wraz z Miastem Kazimierzowskim, obszary problemowe związane są przede wszystkim z funkcjonowaniem sfery przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej (m.in. zaniedbana infrastruktura, wymieranie obszaru, upadek i częsta rotacja firm/sklepów, brak funkcji generujących ruch, mało zieleni, miejsc do wypoczynku, usług, brak wydarzeń, oferty kulturalnej, okoliczności i miejsc do spotkań, braki w zakresie dostępności do miejsc parkingowych, zły stan techniczny budynków), pogłębiającymi się problemami w sferze społecznej (zjawiska „starzenia się społeczeństwa", ubożenia społeczeństwa, występowania patologii społecznych). Również problemy zidentyfikowane w sferze gospodarczej utrudniają zrównoważony rozwój miasta.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne zdiagnozowane zostały w oparciu o przeprowadzoną diagnozę stanu istniejącego i odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe Radomia. Działania rewitalizacyjne Programu stanowią sieć zintegrowanych działań infrastrukturalnych, które, wraz z zieloną-niebieską infrastrukturą, w przestrzeni miasta utworzą sieć bezpiecznych ogólnodostępnych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych. Techniczne działania rewitalizacyjne zostaną skorelowane z działaniami miękkimi tak aby zapewnić osiągnięcie maksymalnych korzyści w strukturze społeczne – przestrzennej miasta.

Odstąpienie od wdrożenia działań rewitalizacyjnych w zakresie infrastruktury społecznej, gospodarczej i technicznej nie pozwoli na realizację celu nadrzędnego programu rewitalizacji, tj. ożywienia społeczno-gospodarcze Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim. Zaniechanie realizacji działań rewitalizacyjnych uniemożliwi aktywizację dzielnic/obszarów miasta poprzez dostosowanie ich programu funkcjonalno-użytkowego do potrzeb mieszkańców oraz poprawę estetyki przestrzeni publicznych miasta co jest niezbędnym elementem dla wzmocnienia tożsamości lokalnej mieszkańców, jak i dla dalszego rozwoju Radomia jako miasta otwartego dla turystów.

Odstąpienie od realizacji postanowień Programu może zahamować proces zwiększenia potencjału kulturowego i przyrodniczego. Brak działań rewitalizacyjnych uniemożliwi rozwój gospodarczy oraz społeczny miasta.

Wraz z wdrożeniem Programu można zatem oczekiwać pozytywnych skutków środowiskowych, które mogą wpływać na spowolnienie lub zahamowanie niekorzystnych tendencji poszczególnych elementów środowiska. Należy mieć jednak na uwadze, że sam PR może przynieść pozytywne efekty środowiskowe w dłuższej perspektywie czasowej pod warunkiem, że stan środowiska nie będzie ulegał pogorszeniu w wyniku innych planowanych działań programowych w przyszłości, szczególnie projektów infrastrukturalnych o dużym zakresie i skali oddziaływania na środowisko.

Podsumowując, efekt niewdrożenia samego PR mógłby pogłębić zjawiska środowiskowe zmierzające w negatywnym kierunku oraz wpłynąć co najwyżej neutralnie na te komponenty, w których następuje poprawa.

Skumulowania pozytywnych efektów środowiskowych upatruje się w kompleksowości i integralności zaplanowanych projektów, zgodnym z wymogami ochrony środowiska wdrożeniu inwestycji oraz z precyzyjnym monitoringiem skutków ich wdrażania w oparciu o zdefiniowane wskaźniki zrównoważonego rozwoju.

7.2 Analiza możliwych wariantów alternatywnych w stosunku do działań zaproponowanych w *Programie rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023*

Program Rewitalizacji jest bardzo konkretnym opracowaniem określającym szczegółowo planowane działania zmierzające do zmian w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej Radomia. PR dzieli się na zadania inwestycyjne i społeczne – pierwsze są ściśle umiejscowione przestrzennie, a drugie to przede wszystkim działania „miękkie" – projekty ukierunkowane na poprawę jakości funkcjonowania, na wzmocnienie kapitału ludzkiego oraz na promocję. W kontekście powyższego, trudno wskazywać rozwiązania alternatywne. Przedstawiona w PR Gminy Miasta Radomia koncepcja działań jest spójna i całościowa, której poszczególne elementy łączą się ściśle z innymi, pozwalając osiągnąć efekt synergii. Poszukiwanie rozwiązań alternatywnych byłoby de facto kwestionowaniem całej, kompleksowej wizji przebudowy/rozwoju zaprezentowanej w Programie i wymagałoby stworzenia zupełnie nowej koncepcji rozwoju. O rozwiązaniach alternatywnych nie można, więc mówić w kontekście ogólnej koncepcji rewitalizacji wyznaczonego obszaru Miasta Radomia, ale na etapie wdrażania PR może się pojawić potrzeba/celowość wariantowania, uwzględniająca:

- wybór innych od pierwotnie zakładanych, funkcji dla poszczególnych obiektów/obszaru;
- wybór nieco innej koncepcji zagospodarowania/funkcjonowania poszczególnych obiektów/obszaru;
- zmiana priorytetów (kolejność działań);
- wybór szczegółowych rozwiązań technicznych i architektonicznych, sposobów wdrażania projektów miękkich, itp.

Metodologia opracowania prognozy nakazuje dokonanie propozycji rozwiązań alternatywnych w stosunku do przewidywanych w projekcie dokumentu - rozwiązań, które pozwoliłyby osiągnąć zamierzone cele przy mniejszej skali uciążliwości i oddziaływać na różne aspekty środowiska

(realizacja zamierzonych celów byłaby wówczas z punktu widzenia oddziaływań na środowisko bardziej efektywna – zostałaby osiągnięta przy niższych kosztach).

Zadania przewidziane w PR mają tylko nieznaczny wpływ na analizowane aspekty środowiska – większość ma charakter neutralny, a spośród tych oddziałujących na środowisko, obserwuje się przewagę oddziaływań pozytywnych, nad negatywnymi.

Oceniając wpływ na różne elementy środowiska należy zauważyć, że zmiany pozytywne będą „silne" – to znaczy istotne i zauważalne, podczas gdy prognozowane zmiany negatywne będą raczej „słabe" (skala ich oddziaływania będzie raczej niewielka).

Uwzględniając powyższe, należy więc stwierdzić, że poszukiwanie rozwiązań alternatywnych (istotnych z punktu widzenia ograniczania oddziaływania na środowisko) jest bezcelowe – gdyż zaproponowane działania pozwalają na realizację zakładanych celów przy niewielkich kosztach środowiskowych. Mając na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, w ramach niniejszej Prognozy zaproponowano zasady oraz rozwiązania, jakie należy wziąć pod uwagę podczas oceny poszczególnych przedsięwzięć:

- oszczędzanie zasobów terenowych, nie wolno dopuszczać do wyłączania jakichkolwiek terenów z użytkowania; użytkowanie tymczasowe jest lepsze niż pozostawienie terenu niezagospodarowanego, wykorzystanie terenów uprzednio zagospodarowane, a nie terenów zielonych,
- trwałość rozwiązań (urządzeń i kompozycji przestrzennych),
- wspieranie rozwiązań technologicznych minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko,
- wzmacnianie przedsięwzięć generujących efekty i korzyści długoterminowe,
- wspieranie przebudowy obszarów funkcjonalnych i problemowych,
- ochrona obszarów i stref wrażliwych i chronionych.

8. Zasady monitoringu skutków realizacji postanowień zawartych w *Programie Rewitalizacji Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2023*

Monitoring programu rewitalizacji będzie dokonywany co do zasady raz w roku. Jednostką odpowiedzialną za ten proces będzie Zespół ds. rewitalizacji funkcjonujący w strukturach Urzędu Miejskiego w Radomiu (Wydział Inwestycji). Kontrola poprawności procesu rewitalizacji będzie odbywać się poprzez monitorowanie efektów i celów założonych we wdrażanych projektach.

Zespół ds. rewitalizacji będzie odpowiedzialny za przygotowanie rocznego sprawozdania z monitoringu programu.

Wszystkie podmioty, których propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zostaną wpisane do programu rewitalizacji, będą co roku informowane o konieczności dostarczenia w określonym terminie informacji nt. stanu realizacji zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na podstawie której tworzona będzie karta oceny realizacji przedsięwzięcia.

Sprawozdanie z monitoringu programu (karty oceny realizacji przedsięwzięcia oraz karta oceny realizacji programu rewitalizacji) będą corocznie przekazywane Prezydentowi Miasta i Radzie Miejskiej oraz publikowane na stronie internetowej Gminy Miasta Radomia.

Prezydent po zapoznaniu się z wynikami monitoringu będzie miał możliwość wprowadzenia autopoprawek do programu rewitalizacji. Jednocześnie przewiduje się możliwość aktualizowania listy podstawowych projektów i przedsięwzięć oraz pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu uwzględnienia w programie nowych projektów i przedsięwzięć zgłoszonych przez podmioty zainteresowane oraz doprecyzowania założeń pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i uwzględnienia ich na liście podstawowych projektów i przedsięwzięć. Zakłada się, że aktualizacja programu rewitalizacji będzie przeprowadzana co do zasady raz do roku, chyba że nie zaistnieją ww. okoliczności.

Oprócz corocznego monitoringu programu rewitalizacji, założono przeprowadzenie po upływie połowy horyzontu czasowego programu ewaluacji śródokresowej, której celem będzie ocena wdrażania programu rewitalizacji pod kątem jego wpływu na ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim. W tym celu zakłada się przeprowadzenie analizy wskaźników wykorzystanych do delimitacji oraz porównanie ich wartości do stanu wyjściowego. Powyższa analiza posłuży do sporządzenie sprawozdania śródokresowego z realizacji programu rewitalizacji. Uzyskane wyniki umożliwią ocenić skuteczność zaplanowanych działań rewitalizacyjnych.

Po upływie okresu obowiązywania programu rewitalizacji zakłada się przeprowadzenie ewaluacji końcowej, której zadaniem będzie pełna ocena wdrażania niniejszego programu rewitalizacji. Na tym etapie również zakłada się możliwość przeprowadzenia analizy wskaźnikowej w celu porównania wartości docelowych założonych wskaźników z wartościami śródokresowymi i bazowymi.

Należy jednocześnie zwrócić uwagę na konieczność badania wpływu wszystkich wnioskowanych projektów na środowisko. Częstotliwość monitoringu oddziaływania projektów powinna być zgodna z harmonogramem realizacji projektu i prowadzona na każdym etapie życia projektu. Należy przy tym przewidzieć mechanizmy umożliwiające wstrzymanie lub w skrajnych przypadkach odebranie dofinansowania w przypadku gdyby realizacja danego przedsięwzięcia pomimo przeprowadzonych procedur skutkowała negatywnym i trwałym oddziaływaniem na środowisko.

8.1 Sposoby współpracy i komunikacji z partnerami Programu

Warunkiem skutecznej partycypacji społecznej w przypadku opracowywania dokumentów o charakterze strategicznym jest włączanie interesariuszy nie tylko poprzez umożliwienie im zgłaszania uwag do już gotowego projektu dokumentu, ale również ich uczestnictwo w samym procesie jego tworzenia, w tym przede wszystkim w procesie identyfikacji podstawowych problemów, jak również pożądanych kierunków działania. Mając na uwadze powyższe, Gmina Miasta Radomia przeprowadziła konsultacje społeczne w sprawie zebrania opinii i propozycji dotyczących rewitalizacji Miasta Kazimierzowskiego wraz z otoczeniem i fragmentem ulicy Żeromskiego, stanowiącej pierwszy element kompleksowego procesu rewitalizacji, którego ramy wyznacza niniejszy dokument.

Przeprowadzone konsultacje miały charakter ogólnomiejski, lokalny, środowiskowy. Zastosowano następujące formy przeprowadzenie konsultacji:

- Zgłaszanie uwag w formie elektronicznej poprzez nadsyłanie uwag na adres: konsultacje@umradom.pl oraz poprzez wypełnienie formularza internetowego na stronie www.konsultacje.radom.pl,
- Zgłaszanie uwag w formie papierowej poprzez wypełnienie ankiety dostępnej w czterech stałych punktach obsługujących konsultacje: Biuro Rady Miejskiej ul. Moniuszki 9, Biuro Obsługi Mieszkańca ul. Kilińskiego 30, Centrum Komunikacji Społecznej (pok. 104) ul. Żeromskiego 53, Centrum Organizacji Pozarządowych ul. Struga 1.
- Zgłaszanie uwag w formie papierowej poprzez wypełnienie ankiety i przekazanie jej podczas spotkań z mieszkańcami miasta Radomia oraz środowiskami branżowymi.
- Spotkania z mieszkańcami i środowiskami branżowymi:
  - Festyn rodzinny w dniu 8 listopada 2015 r.;
  - Spotkanie z radomskimi organizacjami pozarządowymi w dniu 16 listopada 2015 r.;
  - Spotkanie z podmiotami prowadzącymi lub zamierzającymi prowadzić działalność gospodarczą lub społeczną na obszarze w dniu 17 listopada 2015 r.
  - Spotkanie z właścicielami nieruchomości, użytkownikami, podmiotami zarządzającymi nieruchomościami, w tym spółdzielniami mieszkaniowymi, wspólnotami mieszkaniowymi w dniu 19 listopada 2015 r.

W ramach konsultacji wpłynęło 422 ankiety, a na adres konsultacje@umradom.pl oraz osobiście dostarczono 19 opinii i uwag na dany temat.

Kluczowym elementem programu rewitalizacji jest lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Lista projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych została stworzona w wyniku otwartego naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, który odbył się w terminie 7-31 marca 2016 r. Informacja nt. planowanego naboru wraz z mapą obszarów kryzysowych, mapą obszaru rewitalizacji, formularzem zgłoszeniowym i instrukcją wypełniania formularza zgłoszeniowego została zamieszczona na podstronie *Rewitalizacja – ożywiamy Śródmieście* strony internetowej www.radom.pl.

Na etapie przygotowania programu rewitalizacji, w czasie naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, odbyły się dwa otwarte spotkania dla mieszkańców, przedsiębiorców, oraz warsztaty dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli zarządców nieruchomości i innych interesariuszy. Ich celem było zapoznanie zainteresowanych procesem rewitalizacji z zasadami, według których wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji oraz zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Informacja nt. wszystkich zorganizowanych spotkań i warsztatów została zamieszczona stronie internetowej www.radom.pl, w zakładce *Aktualności.* Informacje nt. planowanych spotkań zostały umieszczone również w lokalnych mediach (Radio Plus), na portalu Facebook, na profilu Centrum Organizacji Pozarządowych. Pojawiły się również na lokalnych portalach internetowych, np. eRadomianki.pl, www.mojradom.pl, www.echodnia.eu.

Kolejnym elementem włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji były konsultacje społeczne, które zaplanowano w maju 2016 r.

Sposób włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji

Interesariusze rewitalizacji będą zaangażowani w proces zarządzania programem rewitalizacji w zakresie proceduralnym poprzez zaangażowanie w proces monitorowania wdrażania programu. Zaangażowanie społeczności partnerów będzie stanowić również kluczowy element w ramach planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- Uczestnictwo w konsultacjach koncepcji przedsięwzięć – warto tu podkreślić, iż element ten już znalazł swoje zastosowanie w przypadku konkursu architektonicznego na rewitalizację nieruchomości przy ul. Rwańska 2/Rynek 15 oraz Rwańska 4/Rynek 14/Grodzka 1 wraz z rewitalizacją Placu Rynku w Radomiu, tj. obiektów znanych jako kompleks kamienic Deskurów, zlokalizowanych na terenie obszaru rewitalizacji. W czasie spotkania podsumowującego wystawę prac uczestniczących w jednoetapowym konkursie architektonicznym na opracowanie koncepcji urbanistyczno-architektonicznej mieszkańcy oraz inni zainteresowani mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag do wybranej koncepcji. Uwagi te zostały uwzględnione przez autorów koncepcji.
- Organizowanie z udziałem mieszkańców aktywizacyjnych działań społecznych i gospodarczych, tak, aby byli nie tylko ich beneficjentami, ale także w możliwie jak największym stopniu realizatorami (dotyczy w szczególności kierunków działania zakładających poprawę bezpośredniego otoczenia wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz poprawę jakości więzi sąsiedzkich). W okresie grudzień 2015-marzec 2016 Urząd Miejski w Radomiu wspólnie z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi zorganizował festyny rodzinne oraz kiermasze, (kiermasz Bożonarodzeniowy i finał konkursu dla szkół na najładniej ubraną choinkę(18-20 grudnia 2015), festyn promujący zdrowe odżywianie (14 lutego 2016, Kaziki – 6 marca, festyn z okazji imienin patrona miasta), które spotkały się z dużym zainteresowaniem mieszkańców i zostały ocenione jako cenne i potrzebne inicjatywy.
- Organizacja festynów, innych wydarzeń w obszarze Śródmieścia i Miasta Kazimierzowskiego połączonych z prezentacją efektów rewitalizacji.
- Maksymalnie możliwe zaangażowanie sektora pozarządowego.
- Preferencje dla projektów zapewniających pracę mieszkańcom obszaru rewitalizowanego.
- Dbałość o tworzenie możliwie szerokiego rynku pracy dla samych mieszkańców przy okazji realizowania zadań inwestycyjnych związanych z rewitalizacją (klauzule społeczne przy przetargach).

Ponadto, przewidziano wykorzystanie mechanizmów włączania różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji stosowanych w sposób ciągły, zarówno na etapie opracowania, jak i na etapie zarządzania programem. W tym celu założono wykorzystanie stałego systemu komunikacji Zespołu ds. Rewitalizacji z mieszkańcami. W ramach promocji programu rewitalizacji podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- Utworzenie podstrony na stronie internetowej www.radom.pl dotyczącej programu rewitalizacji (*Rewitalizacja – ożywiamy Śródmieście*) zawierającej wszelkie istotne informacje z punktu widzenia opracowania i wdrażania programu (upublicznianie aktów prawnych i dokumentów: programów, wytycznych, procedur, informacja nt. naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych, stanu realizacji programu rewitalizacji).
- Organizowanie cyklicznych spotkań z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami i właścicielami, zarządcami nieruchomościami
- Umieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych.
- Bieżące informowanie przez Prezydenta Miasta Rady Miasta.
- Publikowanie informacji w mediach społecznościowych.
- Organizacja festynów, wystaw etc.
- Publikacje w prasie, informacje w radiu i telewizji.

W odniesieniu do każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego zakłada się informowanie o nim przed rozpoczęciem realizacji (podmiot realizujący, przyczyny realizacji, spodziewane rezultaty, zalety wybranego wariantu lokalizacyjnego/technicznego), w trakcie realizacji (informacje o postępach prac), po zakończeniu (informacje o osiągniętych korzyściach).

W przypadku przedsięwzięć dofinansowanych ze środków UE zastosowane zostaną również narzędzia informacyjno-promocyjne wynikające z wytycznych.

9. Rekomendacje

Program rewitalizacji, to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Dokument został przygotowany w oparciu o dokładną diagnozę problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych, stworzony we współpracy z interesariuszami (lokalną społecznością).

PR w sposób jasny i precyzyjny definiuje zakres działań oraz odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Posiada również system monitoringu skuteczności działań.

Celem opracowania i wdrożenia programu rewitalizacji jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego a także przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego.

Biorąc pod uwagę zawartość i stopień szczegółowości projektowanego dokumentu, z punktu widzenia przygotowanej prognozy, proponuje się w pracach wdrożeniowych uwzględnienie zestawu rekomendacji kierunkowych (ramowych, mogących mieć zastosowanie horyzontalne w całym

Programie) oraz dotyczących zasad projektowania i podejmowania decyzji planistycznych (rekomendacje projektowe) dostosowanych do charakteru projektów zapisanych w PR.

Formułując rekomendacje kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z przeprowadzonej analizy:

- wzmocnienie pozytywnego oddziaływania na środowisko, które będzie wynikiem wdrożenia Programu,
- wzmacnianie praktycznego sposobu uwzględnienia w Programie zasad zrównoważonego rozwoju,
- uzyskanie maksymalnych, pozytywnych skutków środowiskowych wynikających z wdrożenia Programu,
- konieczność stosowania rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływać na środowisko, wynikających z realizacji programu,
- przeciwdziałanie zagrożeniom i wprowadzanie brakujących rozwiązań prośrodowiskowych.

Rekomendacje kierunkowe:

- Przestrzeganie w lokalizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych następujących zasad:
  - otwarte tereny zielone i wody są pełnoprawnymi formami użytkowania terenu i stanowią zielononiebieską infrastrukturę miasta i jego obrzeży, a nie rezerwę inwestycyjną,
  - w pierwszej kolejności sięga się po tereny uprzednio zagospodarowane jako tereny inwestycyjne,
  - zabudowa na terenach nowo zajmowanych powinna być zwarta, a teren zagospodarowywany oszczędnie,
- Szczególnie wnikliwe analizowanie potencjalnych zagrożeń środowiskowych, jakie mogą ujawnić się na etapie inwestycji,
- Staranne planowanie i konsekwentne wykorzystywanie partycypacji społecznej na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć, jakie ze względu na lokalizację, skalę lub rozwiązania techniczne mogą być uznawane za kontrowersyjne.
- Preferowanie w ramach rewitalizacji i ochrony dziedzictwa kulturowego działań zwiększających powierzchnie biologicznie czynne i pokryte roślinnością krzewiastą i drzewami, oraz wykorzystanie wód opadowych.

Rekomendacje projektowe:

- zidentyfikowanie i zabezpieczenie zachowanych jeszcze zasobów środowiska przyrodniczego i bioróżnorodności środowiska miejskiego,
- zachowanie sposobów użytkowania terenów istotnych dla ochrony zasobów wód podziemnych i powierzchniowych, systemów przewietrzania miasta,
- wprowadzanie wymogu rozwiązań technicznych i technologicznych ukierunkowanych na ograniczanie emisji oraz ograniczanie energochłonności obiektów budowlanych,

- realizacja projektów rewitalizacji w powiązaniu z polityką przestrzenną miasta,
- zachowanie wartości środowiska kulturowego określających tożsamość miasta i jego unikatowość oraz wykorzystanie tych wartości dla rozwoju gospodarczego i kształtowania warunków życia, a także kształtowanie nowych obiektów i struktur miasta podkreślających jego tożsamość przy ograniczaniu unifikacji zagospodarowania,
- tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju funkcji gospodarczych z uwzględnieniem priorytetów rozwojowych i kształtowanie wielofunkcyjnych struktur przestrzennych, ale również wyodrębnionych stref gospodarczych dla ograniczenia konfliktów związanych z uciążliwością.

10. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Program rewitalizacji, to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Dokument został przygotowany w oparciu o dokładną diagnozę problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych, stworzony we współpracy z interesariuszami (lokalną społecznością), w wyniku której wyznaczone zostały obszary zdegradowane i obszar wyznaczony do rewitalizacji. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową obszarów zdegradowanych, obszarem charakteryzującym się największą liczbą zjawisk kryzysowych, mierzonych wskaźnikami społecznymi, gospodarczymi i technicznymi, jest Śródmieście, w skład którego zaliczono również Miasto Kazimierzowskie.

PR w sposób jasny i precyzyjny definiuje zakres działań oraz odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Posiada również system monitoringu skuteczności działań. Celem opracowania i wdrożenia programu rewitalizacji jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego a także przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego.

Dla Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim sformułowano wizję obszaru w roku 2023.

W roku 2023 Śródmieście wraz z Miastem Kazimierzowskim będzie:

- *obszarem zapewniającym atrakcyjne warunki do życia, aktywności społecznej i zawodowej oraz integracji jego mieszkańcom;*
- *obszarem stwarzającym korzystne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej potencjalnym i istniejącym podmiotom gospodarczym;*
- *obszarem charakteryzującym się wysokiej jakości strukturą przestrzenną o walorach umożliwiających zachowanie i wzmocnienie roli funkcjonalnego i historycznego centrum miasta;*
- *obszarem aktywnej współpracy pomiędzy administracją publiczną, przedsiębiorstwami i*

organizacjami pozarządowymi.

Program posiada swój nadrzędny cel, którym jest ożywienie społeczno-gospodarcze Śródmieścia wraz z Miastem Kazimierzowskim. Celowi nadrzędnemu przyporządkowano cele szczegółowe, a im z kolei kierunki działań, stanowiące zestawienie najważniejszych grup działań, pozwalających na osiąganie założonych celów rewitalizacji (pożądanych efektów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz gospodarczych i technicznych). Wśród kierunków działania określono kierunki priorytetowe, tj. grupy działań kluczowe z punktu widzenia osiągnięcia celów rewitalizacji.

Cele programu rewitalizacji zostały określone w oparciu o dokumenty strategiczne, a także własne studia poparte badaniami ankietowymi przeprowadzonymi wśród mieszkańców i przedsiębiorców. Istotnym etapem prac były konsultacje z lokalnymi partnerami zaangażowanymi w przeprowadzenie i wdrożenie projektu rewitalizacji.

Opracowanie Prognozy dla projektu PR zostało podzielone na dwa zasadnicze etapy. W pierwszym etapie wykonano diagnozę stanu środowiska w obszarze opracowania – miasto Radom wraz z identyfikacją kluczowych zagrożeń i problemów środowiskowych.

W ramach prognozy przeprowadzono również analizę zawartości PR i jego zgodności z dokumentami szczebla krajowego i regionalnego oraz lokalnego. Ocena skutków realizacji projektu PR z uwzględnieniem oddziaływania na elementy środowiska została dokonana w odniesieniu do celów i projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w ramach Programu. Oceną objęto następujące elementy środowiska: zdrowie ludzi, przyrodę, w tym rośliny, zwierzęta, różnorodność biologiczną i spójność obszarów Natura 2000, jakość wód, jakość powietrza i klimat, powierzchnię ziemi i gleby, krajobraz.

Przeprowadzona analiza projektów rewitalizacyjnych oraz ocena skutków środowiskowych wykazała, że znacząca część projektów podejmowanych w ramach PR nie będzie wpływać bezpośrednio na środowisko. Niektóre z działań związane z budową, rozbudową lub przebudową infrastruktury mogą oddziaływać w sposób negatywny na środowisko. Projekty te dotyczą m.in. infrastruktury, jaką są obiekty kubaturowe, drogi, parkingi, itp. Ich wpływ na środowisko będzie miał jednakże charakter przemijający, o ile realizacja zostanie wykonana zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi i zaleceniami. Wraz z wdrożeniem programu można oczekiwać pozytywnych skutków środowiskowych, które mogą wpływać na spowolnienie lub zahamowanie niekorzystnych tendencji poszczególnych elementów środowiska (np. działania termomodernizacyjne, czy likwidujące niską emisję).

Jak wynika z przeprowadzonych analiz wdrożenie projektów w ramach PR w dłuższej perspektywie czasu będzie wiązało się z pozytywnym oddziałaniem na zdrowie ludzi, różnorodność biologiczną, krajobraz, zasoby naturalne oraz klimat. Projekty rewitalizacyjne wpłyną na zwiększenie potencjału kulturowego i przyrodniczego, a tym samym pozytywne oddziaływać będą na krajobraz oraz środowisko przyrodnicze poprzez przywracanie terenom wartości użytkowych. Realizacja działań polegających na budowie bezpiecznych ogólnodostępnych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych będzie miała pozytywny wpływ na realizację potrzeb mieszkańców w zakresie rekreacji i wypoczynku oraz przyczyni się do wzmocnienia poczucia tożsamości i lokalnej integracji społecznej. Wdrożenie projektów zawierających elementy termomodernizacji wpłynie na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych oraz poprawę stanu powietrza atmosferycznego, co bezpośrednio będzie wpływało pozytywnie na wszystkie analizowane elementy środowiska. Przeprowadzone działania

będą mieć również pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców, dzięki możliwej do osiągnięcia poprawie jakości powietrza oraz zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska.

Każde z zamierzonych przedsięwzięć pozytywnie oddziaływać będzie zarówno na sferę społeczną, jak i ekonomiczną, a ponadto przyczyni się do poprawy lokalnej infrastruktury oraz pokonywania barier społecznych. Należy mieć jednak na uwadze, iż pozytywne efekty środowiskowe w dłuższej perspektywie czasowej wystąpią pod warunkiem, że stan środowiska nie będzie ulegał pogorszeniu w wyniku innych planowanych działań programowych w przyszłości, szczególnie programów i projektów infrastrukturalnych o dużym zakresie i skali oddziaływania na środowisko.

Z kolei efekt niewdrożenia PR mógłby pogłębić zjawiska środowiskowe zmierzające w negatywnym kierunku, oraz wpłynąć co najwyżej neutralnie na te komponenty, w których następuje poprawa. Skumulowania pozytywnych efektów środowiskowych upatruje się w kompleksowości i integralności zaplanowanych projektów, zgodnym z wymogami ochrony środowiska wdrożeniu inwestycji oraz z precyzyjnym monitoringiem skutków ich wdrażania w oparciu o zdefiniowane wskaźniki zrównoważonego rozwoju.

Charakter Programu nie wymaga przeprowadzenia transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z przeprowadzonych analiz wynika również, iż przy zachowaniu ostrożności i uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju podczas realizacji poszczególnych projektów, a także zastosowaniu proponowanych rozwiązań (rozdział 6) mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, między większością zaplanowanych działań nie będą występowały znaczące interakcje (lub będą pomijalne w skutkach dla środowiska). Zatem realizacja PR nie powinna powodować oddziaływań skumulowanych.

Prognoza oddziaływania na środowisko określa środki łagodzące potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko, które zostały przedstawione w formie rekomendacji oraz konkretnych zapisów, jakie zaleca się uwzględnić w dalszych pracach nad wrażaniem programu.

W niniejszej prognozie przedstawiono także zasady monitoringu skutków realizacji postanowień PR w zakresie oddziaływania na środowisko.

Spis tabel, schematów i rysunków

Tabela 1. Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych 34
Tabela 2. Lista uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych 37
Tabela 3. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na różnorodność biologiczną 42
Tabela 4. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na obszary chronione 44
Tabela 5. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zdrowie ludzi 46
Tabela 6. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na jakość wód 49
Tabela 7. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na jakość powietrza 52
Tabela 8. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na powierzchnię ziemi 54
Tabela 9. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na krajobraz 56
Tabela 10. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zasoby naturalne 59
Tabela 11. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na klimat 61
Tabela 12. Przewidywane oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach PR na zabytki i dziedzictwo kulturowe 63
Tabela 13. Przewidywane potencjalne bezpośrednie oddziaływania przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowisko 67

Schemat 1. Cele rewitalizacji i kierunki działań 9

Rysunek 1. Lokalizacja obszarów Natura 2000 na terenie Radomia 26